

Nr. 41 · September 2021 · 21. årgang

Pilgrimmen

Forsidefoto af Rikke Ærtebjerg
Pilgrimsrute i Danmark

PILGRIMMEN udgives af

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktion

Ansvarshavende redaktør:

Rikke Ærtebjerg

Pilgrimshuset

Albergue Ballerup

Præstevænget 10,

2750 Ballerup

Mobil: 6155 6309

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Henrik Friediger

henrikfriediger@gmail.com

Henrik Tarp

henriktarp@ofir.dk

Peter Glunz

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind

nh.lieberkind@gmail.com

**Alle tidligere numre på nær de
seneste to findes som PDF filer
på hjemmesiden!**

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale, der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Foreningen

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme
c/o Sekretariatet, daglig leder:

Yvonne Riise Kristensen

Baneringen 41, 3660 Stenløse

Mobil: 5354 1019 - Mail:

sekretariat@santiagopilgrimme.dk

MobilePay: nr. 77429

Jyske Bank: 5069-133 20 63

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelse:

Vibeke Mørdrup, København

Formand, mobil: 2615 7173

Carsten Maegaard, Herning

Næstformand, mobil: 6169 7273

Hanna Vestenaa, Kalundborg

Kasserer, mobil 5164 6956

Troels Beck, Vissenbjerg

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2066 2649

Tone Kirkeby, Farum

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2398 5502

Rikke Ærtebjerg, Ballerup

Bestyrelsesmedlem, mobil: 6155 6309

Jacob Rohd, Slangerup

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2498 5935

Bøje Pedersen, Farum

Suppleant, mobil 4119 3410

Erik Staffeldt, Frederiksberg

facebook + web, mobil 2835 1772

Inge Larsen, Frederiksberg

facebook, mobil 2448 4483

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Vestergaards Bogtrykkeri

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4 - 5	Det er sundt at gå - det er ganske vist! <i>af Rikke Ærtebjerg</i>
6	Velkommen til Årsmøde
7	Dagsorden for eneralforsamling
9	Formanden har ordet <i>af Vibeke Mørdrup</i>
10 - 16	Strickers OP-tur <i>af Lisbeth og René Stricker</i>
17 - 22	Santiago de Compostela i en Coronatid <i>af Erik Hjulmand</i>
23 - 27	Kan man tage Caminoen med hjem <i>af Anna Sørensen</i>
28 - 39	En Camino i Danmark <i>af Rikke Ærtebjerg</i>
40 - 43	Skt. Jakobs dag 2021 i Ballerup <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
44 - 54	Rejsebreve fra Shikoku / Japan <i>af Annedorte Riis</i>
55 - 61	Via Podensis <i>af Michael Junker</i>
62 - 76	Pilgrim.Portugal.Pandemi. <i>af Tom Felton</i>
77	Bog anmeldelse "Den portugisiske pilgrimsvej" <i>af Henrik Tarp</i>
78	Bog anmeldelse "Troyahuset" <i>af Alejandro Perex Lugin</i>
79	Bog anmeldelse "Jenter på eventyr" <i>af Tine Ewé Jensen og Nikoline Skaarup</i>
80	Bog anmeldelse "Hyttebog for helvede" <i>af Are Kalvø</i>
81	Bog anmeldelse "Vandrerundture i Danmark" <i>af Torben Gang Rasmussen</i>
82	Bog anmeldelse "På fodrejse i Alcarria" <i>af Camilo José Cela</i>
83	Bog anmeldelse "Hærvejen fra Skagen til Rendsborg" <i>af Jesper Asmussen</i>

Det er sundt at gå – det er ganske vist!

af Rikke Ærtebjerg

Der blev vendt godt og grundigt op og ned på mange ting i det forgangne år. Hvor man før skulle være positiv, skulle man nu helst være negativ, eller i det mindste 'ikke påvist'. Og senest vaccineret, ikke én, men to gange – og måske kommer der også krav om en tredje gang. Vi mennesker er sociale væsner, der gerne (for det meste) ønsker at være sammen med andre, og det kunne vi ikke, i lange perioder kun i små 'bobler' med de nærmeste. Med mindre vi var i naturen.

Der er ingen tvivl om, at den danske natur er blevet godt slidt af vandrestøvler og -sko i det seneste år. At naturen bliver slidt, er ikke kun godt. Visse steder bliver den nemlig virkelig slidt, og det kan få betydning for fremtidig brug. Hvis et område bliver for slidt, kræver det genopretning og det koster. Der er derfor grund til at passe på de steder, vi går. Måske skal vi vælge nye steder, hvis vi kan finde dem? Der er på de sociale medier mange forslag til steder at vandre og i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme gør vi, hvad vi kan for at formidle, at nogle af de steder, man kan netop dét er på vores

ruter rundt omkring i landet. Fordelen ved de fleste strækninger på Den Danske Pilgrimsrute er, at der ikke er så mange mennesker! Endnu. Dilemmaet er, at jo mere vi opfordrer til at gå på ruten, jo flere mennesker får kendskab til den, men jo mere slidt bliver stien også. Jeg har dog en formodning om, at der går mange år, før den bliver lige så nedslidt som nogle af de mere kendte ruter – det er en risiko, jeg gerne løber ved at markedsføre vores rute mere.

Vi kan se, at Den Danske Pilgrimsrute ofte glimrer ved sit fravær, når vandreruter omtales i medierne. Der er stor ståhej, når der åbnes nye '-minoer' rundt omkring i landet, også selvom det egentlig bare er gammel vin på nye flasker. Udover Camønoen, der efterhånden har nogle år på bagen, har vi nu også Kaninoen, Amarminoen, Kalk-Caminoen og Camino Frøs Herred, og flere er på vej.

Vi kan overveje, om vi skal omdøbe vores rute, men egentlig passer navnet jo meget godt – Den Danske Pilgrimsrute. Den går mellem kirker og klostre, hvor ruten for pilgrimme naturligt har gået i middelalderen, fordi en pilgrim netop dér kunne finde natlogi og et måltid mad. Der er i mange grave ved kirkerne undervejs fundet muslingeskaller, der beviser, at nogen er vendt hjem og har endt deres liv i disse områder.

Foreningen arbejder stadig på at få lagt en muslingeskal i bronze ved de kirker, der ligger langs Den Danske Pilgrimsrute, som en opmærksomhed på og ekstra markering af, at hér går ruten. På Skt. Jakobs Dag, den 25. juli, blev der derfor

nedlagt endnu en muslingeskal ved Bal-
lerup Kirke, der før reformationen hed
Skt. Jacobs Kirke. Der skulle også gerne
komme muslingeskaller ved Haraldsted
og Gurre kirker senere i år. Arbejdet
fortsætter, og har du god kontakt til me-
nighedsrådet i den kirke, der ligger på din
del af Den Danske Pilgrimsrute, må du
meget gerne hjælpe os med at skabe kon-
takt og få nedlagt endnu en muslingeskal
på ruten.

Sig det videre

Arbejdet med at vedligeholde skiltningen
langs Den Danske Pilgrimsrute bliver ud-
ført af frivillige via foreningens Stigruppe,
og det kræver et kontinuerligt arbejde.
Nogen steder flyttes ruten, hvis der
kommer en ny (motor)-vej, eller som i
Hillerød, hvor der bygges et nyt super-
sygehus. Andre steder synes nogen, det
er sjovt at fjerne vores skilte. Vi vil gerne
vide, hvis I konstaterer, at der mangler
afmærkninger. Skriv til os, så udbedrer
Stigruppen det hurtigst muligt.

Ser du på de sociale medier, at nogen ef-
terlyser gode steder at vandre, så henvi-
s til Den Danske Pilgrimsrute. Smid også
gerne et link til hjemmesiden. Jo mere vi
gør opmærksom på ruten, jo mere bliver
den brugt – og det er vel det egentlige
formål. Sig det videre, fortæl dine venner,
kollegaer, familien og øvrige om ruten, sig
hvor de kan finde informationer om den
(naturligvis på www.santiagopilgrimme.dk).

Der er gennem de seneste år offentlig-
gjort flere artikler og afhandlinger om,
hvilken positiv indvirkning vandring kan
have på mennesker, uanset om vi har det
storartet eller lider af psykiske eller fysi-
ske genvordigheder.

Jeg har haft mulighed for at læse en
afhandling skrevet af en psykologstude-
rende ved Århus Universitet om, hvilken
virkning det at gå Camino kan have på
menneskers velbefindende. De fleste af
Pilgrimmens læsere vil nok ikke synes,
at der er noget nyt i afhandlingens kon-
klusion: nemlig, at de mennesker, der
har gået Caminoen, oplever forbedret
mentalt helbred, livsstilsændringer, mere
ro og retning i tilværelsen. Øvrige under-
søgelser tyder på, at det ikke specielt er
Caminoen, der gør det ved os – det gør i
det hele taget noget ved os at gå – og gå
langt. Så bare se at komme af sted.

Forfatteren af afhandlingen har skrevet
en artikel til dette nummer af Pilgrimmen,
så du kan læse mere inde i bladet. Du kan
også læse om vandring i Japan, Spanien,
Portugal, Frankrig og Danmark. Der er
flere boganmeldelser, og to af dem sprin-
ger i øjnene: Den ene, fordi den er over-
sat fra spansk til dansk af Henrik Tarp
– men det er også en dejlig bog, der giver
indtryk af heden, langsommeligheden
og hvordan det var at vandre i Spanien i
slutningen af 40'erne. Den anden foregår i
Santiago de Compostela. Glæd dig til hhv.
Fodrejse i Alcarria og *Troya-huset*.

En ny generalforsamling og et nyt årsmø-
de nærmer sig. Lørdag den 30. oktober
holder foreningen generalforsamling og vi
vil gerne se jer i Slagelse. Vores formand
takker af, og et andet bestyrelsesmedlem
træder også ud af bestyrelsen, så vi har
brug for friske kræfter. DU kan gøre en
forskel for vandring i Danmark og Den
Danske Pilgrimsrute. Ses vi?

Buen Camino

Velkommen til Årsmøde i Slagelse lørdag den 30. oktober 2021

**Vi mødes i Antvorskov Kirke
Agersøvej 86B - 4200 Slagelse**

Program for dagen:

- Kl. 11.00-11.30 Ankomst og indtjekning
Kl. 11.30-13.30 Generalforsamlingen starter. Se dagsorden på næste side.
Vi skal synge sammen, ledet af organist Henrik Kristensen

Efter generalforsamlingen:

Frokost i form af sandwich, øl og vand
Vi skal synge sammen, ledet af organist Henrik Kristensen
Kaffepause og "Genbrugsshoppen" vil være åben.
Medbring endelig pilgrimsudstyr du vil sælge, så andre kan få glæde af det, du ikke mere bruger.

"Den spirituelle vej" og mødet mellem pilgrimme v/Carsten Maagaard
"Den Danske pilgrimsrute" og mødet mellem pilgrimme v/Rikke Ærtebjerg

Kl. 17.00 Afslutning – tak for i dag

Tilmelding: Sker ved betaling via bankoverførsel eller MobilePay **senest 6. oktober.**

Deltagelse: Selve generalforsamlingen er gratis, men vi ser frem til, at du er med hele eftermiddagen. For frokost, øl eller vand indbetales ved tilmeldingen kr. 200,- til foreningens

bankkonto: 5069 1332063 eller via **MobilePay nr.: 77429**

husk navn og medlemsnummer!

Bestyrelsen har besluttet at afvikle dette årsmøde som en hyggelig eftermiddag med et enkelt traktement (vand, øl, lækker sandwich, kaffe, te, frugt og kage).

Der bliver god mulighed for at hilse på pilgrimsvenner.

Lokalerne i kirken er store og rummelige og kirkerne er åbne for sang mm.

Transport: Kommer I med toget, kører bus nr. 407R fra stationen til Antvorskov Kirke på 20 minutter og det tager ca. 20 min at vandre fra stationen.

**Yderligere oplysninger: Hanna Vestenaamail:
hvestenaa@gmail.com - telefon: 51 64 69 56**

Dagsorden for generalforsamling i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

1. Valg af dirigent, referent samt 4 stemmetællere
2. Bestyrelsens beretning
3. Fremlæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse
4. Budget for det kommende år, herunder fastsættelse af kontingent
5. Indkomne forslag.
6. Valg af formand i lige år
7. Valg af øvrige bestyrelsesmedlemmer

7 a. Følgende er på valg:

Troels Beck – genopstiller ikke

Hanna Vestenaa – genopstiller

Jacob Rohd - genopstiller

8. Valg af bestyrelsessuppleanter

8 a. Bøje Pedersen - genopstiller

9. Valg af revisor og revisorsuppleant

10. Eventuelt

Eventuelle forslag skal være formand Vibeke Mørdrup via mail v.moerdrup@gmail.com i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen, dvs. **senest den 15. oktober.**

UDFORSK NATUREN

KÆMPE UDVALG AF BÆREDYGTIG FRILUFTSBEKLÆDNING FRA TIERRA

TERRA

Besøg os i København, Field's, Lyngby, Roskilde, Odense, Kolding, Aarhus, Randers og Aalborg eller på friluftsland.dk

FRILUFTSLAND

GODT UDSTYR - BEDRE OPLEVELSER

Formanden har ordet...

Efter 11 år i bestyrelsen og endnu flere år med pilgrimsarbejde i bredere perspektiv, herunder stiarbejdet, er tiden nu inde til at se tilbage og overveje den store udvikling, der har været i pilgrimsarbejdet i denne periode. En periode, som jeg ser tilbage på med stor taknemmelighed. Dette arbejde har fyldt mit liv med stor glæde, jeg har mødt mange søde og spændende mennesker i pilgrimsbevægelsen.

Siden 2010 har jeg siddet i bestyrelsen, fra 2014 som formand, og nu er der behov for at finde nye – og yngre – kræfter.

I et godt samarbejde med bestyrelsen og eksterne kræfter er der sket mange positive ting, både for foreningen og i pilgrimslivet i almindelighed. I takt med den stigende interesse for at vandre ad pilgrimsruterne, har foreningen kunnet udvide sine aktiviteter.

Det handler om fastlæggelse af Den Danske Pilgrimsrute på baggrund af Kirsten og Ove Wickmanns pionerarbejde, afmærkning af ruten med skilte og gps-spor. Der er arrangeret flere jævnlige vandringer og flerdagsrejser i ind- og udland, hvor Troels Beck har været en drivende kraft.

I 2012 åbnede der sig en helt ny mulighed for samarbejde mellem pilgrims- og vandrelivet, idet Spejder Sport åbnede dørene for det første foredrag om pilgrimsvandring, som jeg holdt i forretningen i Nørre Farimagsgade. Det førte til et godt samarbejde om guides og andre oplysninger om caminoen, herunder pakkelister. Der kom flere foredrag gennem nogle år og der kom siden også en rabataftale for vores medlemmer.

Bestyrelsen besluttede i 2013 at iværksætte markering af Den Danske Pilgrimsrute på udvalgte steder med nedlægnings af bronze-muslingeskaller. Det begyndte i Helsingør (to steder) og blev fulgt op med tilsvarende muslingeskaller i Roskilde, Ringsted, Viborg, Vordingborg, Hirtshals og Ballerup. Der er flere på bedding.

Vi har også været aktive indenfor filmforevisninger om Caminoen, hjemmesidens fornyelse, en Facebookgruppe og nyhedsbreve til medlemmerne.

Det er tilsammen udtryk for at foreningen blev mere udadvendt og synlig både over for samarbejdspartnere og enkeltpersoner.

Hilsen Vibeke

Strickers OP-Tour

Strickers OP-Tour handler om en vandring på Hærvejen, 444 km fra Padborg til Uggerhalne nordøst for Aalborg. Lisbeth Stricker blev opereret for epilepsi i 2012 og er i dag anfaldsfri. Lisbeth og René ville gerne sige tak for hjælpen til Epilepsiforeningen og give noget tilbage i form af penge og ikke mindst masser af synlighed omkring epilepsi og foreningen. Denne historie stammer fra Lisbeths og René's Facebook-væg, Strickers OP-Tour fra 2020. Teksten er redigeret til Pilgrimmen efter aftale.

af Lisbeth og René Stricker

Lisbeth Stricker er 49 år, mor til fire, opereret for epilepsi, kasserer i Vodskov skytteforening, bestyrelsesmedlem i Epilepsiforeningen kreds Nordjylland, aktiv skytte og glad for at vandre. René Stricker er 51 år, far til fire, formand i DGI riffeludvalg, aktiv skytte og glad for at vandre.

Vandringen skulle gøre opmærksom på epilepsi og de udfordringer det giver, de muligheder, der findes og hvor man kan søge hjælp og gode råd. På turen kontaktede Lisbeth og René mange medier for at udbrede kendskabet til epilepsi, operationer, Epilepsiforeningen. mm. De samlede ind på turen og alle indsamlede midler gik ubeskåret til Epilepsiforeningen.

Padborg – Kliplev

Turen startede ved grænsen kl. 10.30, turen var mest i skoven, det var dejligt.

Turen gik stille og roligt med pauser, da vi skulle vænne os til noget mere i rygsækken end de syv kg, vi har trænet med (12 kg med madpakker). Fremme ved pensionen i Kliplev kom en journalist og en fotograf fra Jyske Vestkysten og vi fik en god snak om, hvorfor flere med epilepsi skal opereres.

Kliplev – Øster Løgum, 30 km

Dagen startede med ca. 10 km nyudlagt grusvej, det var hårdt at gå på. Derefter gik vi til Hjortkær og videre til Røde Kro, hvor vi spiste frokost. Herefter gik turen til Øster Løgum, en hård etape på 30 km. Jyske Vestkysten havde et stort billede af os på forsiden samt hele side 2 og 3, så vi var det mest spændende, der skete i Sønderjylland den dag.

Øster Løgum – Vojens, 23,3 km

Dagen startede med dejlig morgenmad og en snaps til i vores B&B og så gik turen i regnvejr mod Vojens. Heldigvis havde vi regnet forkert dagen før og gik 4 km længere, så dem slap vi for, men 23,3 km i regnvejr er også ok. Skoven var ond med masser af højt, vådt græs og mudder og ingen mulighed for at hvile, så efter 8,5 km fandt vi et lille udhæng, vi kunne sidde under. Vi gik videre i skov og på grusveje, indtil den gamle mand blev træt og gik ind og bankede på

et sted og spurgte, om vi måtte sætte os på deres bæk. Det nåede vi aldrig, for vi havde banket på hos nogle af verdens flinkeste mennesker og inden vi havde set os om, havde de forkælet os med både sodavand, kaffe, kage og madpakker. Efter pausen gik vi videre til Vojens, hvor vi tog os af de vabler, vi havde fået, fordi vi havde gået i våde sko hele dagen.

Vojens – Jels, 27 km

Vi måtte købe nye strømper til Lisbeth og mere Compeed, så vi kunne passe vores fødder. Dagen begyndte i meget ustadigt vejr og som dagen før var der ikke mulighed for at holde pauser, da alt var vådt. Efter 8 km brugte vi idéen fra dagen før med at ringe på for at få ly under et halvtag og med samme succes som dagen før, da vi var heldige at finde endnu en flink familie, som bød på husly samt kaffe og kage. Efter en meget lang og hyggelig kaffepause gik vi videre, nu var solen kommet frem. De sidste ca. 10 km til Jels gik vi i fantastisk natur, holdt vores pauser og fik følgeskab af en ræv.

Jels – Vejen, 22 km

Efter en god nats søvn gik vi fra Jels, og Jels sø viste sig fra sin allerflotteste side. Vi gik i skøn natur og hørte fløjtesang og rådyr, der kaldte på hinanden. Vi gik på stier i græs, der ikke var slået, der er desværre ikke mange, der går Hærvejen – ikke engang i en Corona-tid. Da vi kom til Kongeåen, nød vi synet af den flotte å og gik mod Vejen. Desværre kunne vi ikke gå langs åen, da brændenælder havde indtaget hele stien og vi måtte gå tilbage og finde en anden vej. Dagens gode nyhed var, at vi skulle i Ekstrabladet om lørdagen og rygterne sagde, at Fru Stricker skulle være forsidefrue igen.

Vejen – Bindeballe, 30 km

En meget begivenhedsløs dag med varme og lige stræk på asfalt. Vi blev samlet op af Tim, en af vores venner, hvor vi skulle sove privat og han ville køre os tilbage næste morgen. Vi havde en fantastisk aften med grill og hygge sammen med Tim og hans familie.

Bindeballe – Jelling, 25, 4 km

Vi glædede os til endnu en god dag og benene var gode. En fantastisk dag, klart den bedste på hele turen. Morgenmaden blev indtaget allerede kl. 7 og så skulle dagens udgave af Ekstrabladet købes, da de havde en spændende artikel om os. Tim kørte os tilbage til ruten, vi havde gode ben og gennemførte de første 5 km på 53 min. og 56 sek. Det var vi ret stolte af, for vi var gået kolde dagen før.

Turen bød på en fantastisk udsigt gennem Vejle Ådal, hvor vi gik langs Bindeballestien. Da vi kom til Vingsted, havde vi en presseaftale med Vejle Amts Folkeblad. Så gik turen videre mod Bredsten og her skulle vi så OP af ådalen igen, de sidste 11 km var en lang, meget bakket OP-Tour, men vi klarede den.

Jelling – Rørbæk, 28 km

Efter en solid morgenmad kom den flinke krofatter med to gode madpakker, for han syntes, at vores projekt var helt fantastisk. Da vi skulle betale for overnatning, var værelset gratis, fordi han ville gerne støtte vores projekt og give os medvind op gennem Jylland. Vi sagde mange tak og overførte beløbet til Strickers OP-Tour. Efter morgenmaden gik vi til gudstjeneste i Jelling kirke og fik set Jellingestenene.

Dagens tur var på 28 km og vi startede med 10 km i regn on/off. Madpakken blev spist over to omgange, på steder, hvor vi atter ringede på, da vi gerne ville sidde tørt. Så kom solen igen og med den kom den fugtige varme. Der var en del grusveje og ok med bakker, så det var en meget hård etape. De sidste km gjorde rigtig ondt, især på Lisbeth, som nu var oppe på seks vabler, men hun kæmpede sig sejt igennem.

Rørbæk sø – Danakilde Refugium, 15 km

Denne dag var vores "hviledag", hvor vi kun skulle gennemføre 15 km. Vi startede med morgenmad på refugiet og da vi skulle betale, ville de ikke have penge for maden, så det gav en ekstra donation til vores projekt. Vejle Amts Folkeblad bragte deres artikel og endnu engang fik vi forsiden.

Vi gik gennem Nr. Snede og benyttede os af chancen for at sende ting hjem, som vi ikke havde brugt og så fik Lisbeth plads til mere Compeed. Turen var dejlig og vi nød, at vi kun skulle gå 15 km. Vi endte på et herberg i Asklev, hvor vi havde lejet et værelse. Halvdelen af turen var nu gennemført.

Nr. Snede – Asklev, 21,45 km

En sund start med havregryn. Turen var klart den flotteste af de etaper, vi havde gået. Super flot natur på hele turen med rigtig mange højdemeter, især opad. Den dag mødte vi en del vandrere, de fleste går turen Viborg-Jelling, som også er den flotteste del af hele Hærvejen.

Vi fik den dag talt med mange om Strickers OP-Tour. Vi havde endnu ikke mødt nogen, der vidste, at man kan opereres for epilepsi, men det ved de nu. En enkelt regnbyge blev det også til, men turens store nedtur var, da vi gik en omvej for at købe en is ved købmandsgården i Vråds og der var lukket. Heldigvis kom vi til en lille hærvejsbutik, hvor der blev solgt lidt sodavand og energibarer.

Asklev – Kragelund (ved Silkeborg), 21.3 km

Efter en nats søvn i et hus med knirkende gulve fik vi en solid morgenmad og der var nok til, at vi kunne smøre en madpakke. Turen gennem Funder ådal var fin og vejret skiftede mellem sol, meget vind og lidt regn en gang i mellem. Der var mange flotte udsigter ud over Midtjylland. Vi nåede også at få skovjordbær på listen over bær vi har spist og vi fik sørme lige en forside mere i den lokale sprøjte, Vodskov avis. Turen gik jo ud på at synliggøre, at nogle kan blive opereret for epilepsi samt at skydning kan bruges som genoptræning. Fire aviser havde bragt os på forsiden. Tilsammen udkom de fire aviser i et oplag på ca. 150.000 stk., så nogen måtte have læst det. Budskaberne blev spredt, det var vablerne værd.

Kragelund – Dollerup, 28,50 km

Om aftenen skulle en af de andre gæster på herberget have sangundervisning online sammen med 70 andre fra Danmark og Lisbeth sang med. Det var sjovt, men det vildeste var, at pludselig sang hun sammen med sin gode veninde fra da hun blev opereret i 2012. Hvad var chancerne for det?

Landmåleren har ikke helt tjek på ruten i dette område, så dagens etape var på 28,5 km i stedet for de 21 km, som vi regnede med og så hedder området Dollerup bakker og det er der en grund til. Det var rigtigt hårdt. Turen var flot og vi nåede også at spise is på vejen og så kunne vi oplyse, at høsten i det midtjyske var i gang.

Vi havde nu gået 290 km og glædede os til dagen efter, som forhåbentlig blev

meget kort. Vi trængte til en stille dag, dog med masser af synlighed. Vi skulle lande i Viborg, hvor vi skulle sove lige ved siden af domkirken, som er det sted, hvor Hærvejen starter mod nord og mod syd.

Dollerup – Viborg domkirke, 20,56 km

Det var en travl dag fra morgenstunden, vi skulle tidligt op, da P4 Midt/Vest kom. Vi snakkede om, hvordan det var at vandre for første gang og så skulle vi ud at gå med radioreporteren. Vi måtte retur til vores B&B, da Viborg Stifts Avis også kom og talte med os i en times tid, igen med masser af billeder. Turen startede med regnbyger, men det var den flotteste etape. For første gang måtte vi sige til hinanden, at her var flottere end hjemme i Hammer Bakker. Det var den mest fantastiske tur og de første 12 km gik meget op og meget ned, etappen er Hærvejens svar på Alpe d'Huez. På ruten blev vi spurgt, om det var os fra radioen, så nogen havde hørt det. Ved Viborg Domkirke endte den sydlige del af Hærvejen. Næste dag skulle vi gå på den nordlige del.

Viborg – Skals, 15,9 km

Fru Stricker var ikke helt tilfreds med domkirkens klokkespil, som spiller hver 15. minut, også om natten. Da vi hentede morgenmad, købte vi lige Viborg Stifts Folkeblad og sørme, om ikke de havde en flot dobbeltside om os.

Turen til Skals var meget almindelig. Der var rigtig flot omkring Hjarbæk fjord og Skals å, så her stod vi og nød udsigten. Derfra gik vi på den gamle jernbane, den var hyggelig at gå på.

Skals – Ålestrup, 22,95 km

Vi vågnede ved lyden af regn og vidste, at det ville blive en hård dag i sporet. Morgenmaden var igen en selvhenter: rundstykker med pålægschokolade og kakaomælk. Da de havde lovet hel-dagsregn, kunne vi lige så godt komme afsted og vi vidste, at næste overnatning var turens bedste, så det var med at få dagens regnvejrs overstået. Vi gik af sted og ca. 5 km ude af ruten ringede vores husvært fra i nat, hun kunne ikke finde nøglen. Og ups, Hr. Stricker havde den i lommen... Vi sagde, at vi ville sende den, men nej, hun skulle have den samme dag. Heldigvis kender vi en flink mand, som bor i Møldrup og selvfølgelig ville han køre nøglen tilbage til Skals.

Da vi stod og ventede på vores helt, åbnede himlen totalt for sluserne. På dette sted deler Hærvejen og Banestien sig. Hærvejen følger bilvejen, mens banestien ligger separat som gå-/cykelsti. Vi valgte derfor af sikkerhedshensyn at fortsætte på banestien og tage en omvej over Møldrup, så vi ikke skulle gå i vejkanterne med biler susende forbi i regnen eller våde skovstier med fare for at falde. Turen blev lidt længere, men mere sikker.

Vi nåede godt våde til vores overnatningssted, men hold da op en luksus at komme frem til. Der var badekar, himmelseng og divan på badet med varmelamper over. Inden nogen måske tænker, at det er dét, jeres donerede penge gik til, vil vi lige skynde os at sige, at vi selvfølgelig selv afholdt alle vores udgifter til overnatninger og mad mm.

Ålestrup – Aars, 18 km

Efter en fantastisk middag gik vi til ro og sov rigtigt godt i vores store seng. Lisbeth skulle også ligge stille, da hun var blevet noget rød. Morgenmaden var fantastisk og vi fik fyldt depoterne godt op.

Turen til Aars var det man kalder en transport-etape, der skete ikke meget, ud over vi en enkelt gang gik forkert og lagde et par km oven i. Fremme i Aars købte vi noget mad og så fik vi besøg af en journalist fra Aars Avis, som vi talte med om en artikel til ugen efter. Så skulle der bare slappes af, for vi kunne se, at turen næste dag til Øster Hornum nærmede sig de 30 km, så vi spiste på hotellet og sparede skridtene til dagen efter.

Aars – Øster Hornum, 30 km

Denne etape frygtede vi meget. Vi skulle mødes med formanden for Epilepsiforeningen kreds Nordjylland, der ville gå med fra Aars til Blære, en tur på ca. 8 km. Vi kom dog lidt senere afsted, da vejrguderne virkelig lukkede op. Det blev en våd fornøjelse med regn næsten hele vejen, men heldigvis kom solen frem i Blære og vi kunne sende formanden tilbage til Aars i sol, mens vi gik mod nord. Det blæste meget og det lå hele tiden i baghovedet, at vi skulle gå 30 km.

Der var ingen B&B i byen, men efter lang tid fandt vi en seng gennem vores nabos håndboldtræners kone. Ja, det var lidt langt ude, men det virkede og igen et super dejligt sted. Vi overnattede hos nogle helt ukendte, men super dejlige mennesker, Rita og Jan, der bare åbnede deres hjem for os. Sjældent har man mødt sådan en gæstfrihed og vi blev fuld forplejet og prisen var gratis, så vi overførte 600 kr. til OP-Tour i Ritas og Jans navne. Og så fik vi lige et ekstra boost, da vi fra en bakketop kunne se skorstenen i Aalborg. Nu var vi snart hjemme.

Øster Hornum – Aalborg C, 22,5 km

Dagen startede meget vådt og vildt og det var meget kold i sporet med vind og våde ben. Efter 4 km rundede vi 400 km. Motivationen steg også, jo større Aalborg blev i horisonten. Og så glædede vi os vildt meget til næste dag og til at mødes med mange af vores følgere.

Aalborg C – Uggerhalne, 22 km

Så blev det sidste dag, men hvilken dag. Vi startede dagen med besøg af DR P4 Nordjylland og vi kom igennem live to gange fra Limfjordsbroen. Lidt længere fremme kom TV2 Nord og filmede os i ca. en time.

Turen gik flyvende og 10 km før afslutningen kom noget af vores familie og ved samlingspunkt A var ca. 30 personer mødt frem. Kl. 15 gik vi mod vores hjem. Midt i skoven mødte vi ca. 30 andre vandrere og de sidste km dryssede der flere og flere til og hjemme ved os selv var der endnu flere, så vi endte i ca. 100 mennesker. TV2 var også med. Hjemme var RYÅ IS klar med softice til alle, mens Epilepsiforeningen kreds Nordjylland havde arrangeret pizza og

sodavand. Dagen var uforglemmelig og vi var dybt taknemmelige for den opbakning, vores gåtur fik.

Sommeren kan opdeles i tre delmål: Gåturen, synliggørelsen og indsamlingen og hvert af disse tre punkter er ramt meget bedre, end vi håbede på. Gåturen, som jo var vores sommerferie, var en vild udfordring. Vi har fået prøvet vores grænser af på vej op gennem Jylland i regn og blæst og ikke mindst kulde. Mange af de ting vi havde forberedt, med at holde pauser og skifte sko, kom aldrig til at virke, da det ikke var muligt at komme ned at sidde. Vi har set en masse flot natur og har nydt at lave ingenting og vi er forbavsede friske mentalt. Længden på en god gåtur fandt vi også. 20 km, det er hyggeligt – 25 km er ok – 30 km er alt for hårdt.

Synliggørelsen er også gået helt fantastisk. Vores historie er blevet trykt i seks forskellige aviser med et samlet oplag på ca. 200.000 eksemplarer, og hvis to personer læser hver avis, er det 400.000 mennesker, der har læst om det. Så er vi nået ud til ca. 320.000 lyttere på P4 med vores historie, og endelig har ca. 100.000 set os på TV. Derudover har vi været delt i rigtig mange Facebook-grupper, så vi har nok ramt ca. 1.000.000 mennesker med vores budskab på et eller andet tidspunkt i de 19 dage. Indsamlingen gik over al forventning, og vi rundede 66.000 kr.

(Skulle du, efter at have læst denne artikel, ønske at bidrage til Strickers OP-Tours formål, kan der overføres via **Mobilpay på 30304490** med navn og adresse noteret i kommentarfeltet)

Santiago de Compostela i en Coronatid – en skygge af sig selv

af Erik Hjulmand

Strømmen af pilgrimme til Santiago de Compostela har i nu mere end tusind år flydt i større eller mindre strømme, uanset om det har været i krigstider, under epidemier eller vejret og naturen lagde hindringer i vejen for den troende. Så hvorfor skulle en pandemi i det 21. århundrede så standse strømmen? Men det gjorde den faktisk sidste år.

"100-års Krigen", "Den sorte Død", "Napoleons Krigen" og "Den Spanske Borgerkrig" stoppede ikke pilgrimsvandringen – men Covid-19 gjorde.

Det siger lidt om det moderne samfunds indflydelse på vores mulighed for at bevæge os frit mellem steder, regioner og lande.

Ultimo april 2021 blev det igen muligt at rejse ind i Spanien uden større begrænsning i bevægeligheden og det benyttede jeg mig af, selv om det var lidt besværligt og også en smule uforudsigeligt.

Obligatorisk Covid-19-test, udfyldelse af indrejseformular (godt nok i en app) for at kunne rejse ind, mundbind, afstandskrav og håndsprit og uden sikkerhed for, om jeg kunne rejse ud igen. Men jeg skulle først retur i slutningen af maj, så mon ikke der var en løsning på det, når tiden kom. Og det var der. Vaccinationspas.

Det skal nævnes, at jeg var fuldt vaccineret på indrejsetidspunktet.

Jeg valgte at rejse til Madrid for at vandre på Camino de Madrid til Sahagún, hvor den går over i Camino Francés mod León.

Det blev så til, at jeg vandrede fra Madrid til Valladolid, godt 252 km og så ændrede jeg planer ved at tage toget derfra til León for at vandre videre på Camino Francés til Santiago.

Der er ni år siden jeg sidst vandrede på den strækning af Camino Francés. Og hvor har den forandret sig, ikke blot fordi det var i en Coronatid, men også fordi den er blevet "friseret" og noget af den tidligere "råhed" og "autenticitet" efter det jeg huskede den, var mere eller mindre forsvundet over flere dele af strækningen.

Det er lige som om man ikke må få "våde fødder" eller blive for anstrengt. Flere steder er det den rene "Tivolisti" i stedet for en gang pladder eller pløre og med krydsende vandløb, der skulle vades eller springes over eller som en smal græssti, hvor man gik i gåsegang efter hinanden.

Når, men det lykkedes efter yderligere 342 km fra León en dejlig eftermiddag – tirsdag den 25. maj – at vandre ind i Santiago i godt vejr med sol og +20°. Denne dag ankom der 156 pilgrimme til Santiago og indtil denne dato var der i maj 2021 ankommet ca. 2.300 pilgrimme, der registrerede sig på katedralens pilgrimskontor. I maj 2019 var antallet lidt over 47.000.

Det var noget af en flad fornemmelse at vandre ad Rua da Acibecheria og ned ad trappen, gennem porten og ud på Praza do Obradoiro.

Sædvanligvis er der mange mennesker på gaden og trappen, og man skal kæmpe med andre rygsækbærende pilgrimme og turister for at komme forbi en sækkepibemusikant og ud på katedralpladsen. Men den dag kunne afstandskravet på halvanden meter til sine medmennesker sagtens overholdes og der var ikke mange mønter i musikantens hat – men det var måske også fordi musikanten spillede pivfalsk og på grund af de få passerende. Livet på katedralpladsen, der sædvanligvis en eftermiddag er hektisk med turister i flokke omkring en guide, grupper af pilgrimme, der jublende giver hinanden en krammer og kniber en tåre, cykel-pilgrimme der står med deres cykler og jubler, hastende borgere, der går over pladsen, gadesælgere og gøglere, der gør opmærksom på sig selv, hotelgæster, der går ind og ud af Hostal Reis Catolicos og endelig søgende, der efter hinanden går ind i og ud af katedralen.

Hvor er alle de?

Jeg har været i Santiago mange gange tidligere og jeg var nærmest chokeret over, hvor tom katedralpladsen var i forhold til de tidligere besøg.

Der sad nogle få pilgrimme midt på pladsen ved siden af et par cykelpilgrimme og nogle få stod under parlamentsbygningens kolonnade, et par turister stod og tog selfies og så kom der et par pilgrimme mere end mig vandrende ind på den tomme plads for at stille sig med ryggen til katedralen og tage et foto, som kunne sendes via Facebook/Instagram til venner og familie.

Når man går rundt om katedralen ad Rua do Franco og via Rua de Fonseca til Fonte dos Cabalos på Praza das Praterias og Praza da Quintana, ser man sædvanligvis masser af mennesker, der sidder på kanten af springvandet eller på de to store trapper, der er optræden af enten dansegrupper eller artister eller sammenstimlen af skoleklasser og siddende gæster, der spiser på de tilstødende restauranter.

Nu var der kun nogle få lokale, der gik ned ad trapperne, et par enkelte unge mennesker sad på trapperne, et par mindre skoleklasser stod og ventede på, hvad der nu skulle ske, og under et par parasoller sad nogle få restaurationsgæster og spiste.

I de tilstødende gader var der god plads mellem de gående og på de små pladser, hvor der er udeservering, var der småt med gæster. Her er der sædvanligvis en summen af turister, der sidder tæt ved bordene og nipper til et glas vin eller en drink.

Indehaverne af souvenirbutikkerne stod nær indgangsdøren og så langt efter kunderne. Det skal siges i de butikker, der var åbne.

Postkontoret, der ofte er fyldt af turister og pilgrimme, havde ikke nogen køer denne dag, hvor jeg skulle sende et brev til min datter i UK og et til min familie i DK. Man var helt forbavset.

Jeg plejer at købe en kop te og et stykke lagkage i det hyggelige konditori, der ligger i Rua do Vilar – Café Casino – der er en dejlig stille, nostalgisk og autentisk café med dybe sofaer og stole, og træpaneler på væggene. Her plejer at være mange gæster, men i dag var der kun et par andre gæster og så mig i det store højloftede rum.

Jeg havde valgt at overnatte tre nætter i Santiago og valgt at gøre det ret komfortabelt på et hotel ved universitetet. Hvor der sædvanligvis er mange taxaer, der kører fra Praza do Obradoiro ud af Rua de San Francisco og forbi Convento de San Francisco de Santiago, var der

nu kun nogle få, der kørte ud fra den historiske bydel og måske til lufthavnen eller stationen.

De fleste af de butikker, der ligger ud til det høje forstov langs gaden, bortset fra et par små restauranter med take-away, var lukkede, og her plejer ellers at være mange turister, der passerer forbi og tilbydes smagsprøver fra konditorierne.

Der var ingen smagsprøver i dag.

Hen ved kl. 19 begav jeg mig igen ind i den gamle bydel for at finde en restaurant, men jeg skulle lige først en tur ind i katedralen, før den lukkede.

Indgangen var på det tidspunkt gennem den lille katedralbutik og ud i rundgangen tæt på alteret. Der var ikke synderligt mange kirkegængere denne aften, sikkert fordi messen var afsluttet, men det, der slog mig mest var, at restaureringen af hele alterområdet var afsluttet og der var kommet nye og moderne bænkerækker og stole i de tre kirkerum og podiet ved alteret var også nyt og i moderne stil. Pillerne var blevet restaureret og havde nu ornamenten i skønne farver.

Alteret og Skt. Jakob-figuren skinnede i lyset fra de nye lamper og stod skarp, og altertavlens guld og sølv skinnede, så man fik ondt i øjnene af genskæret.

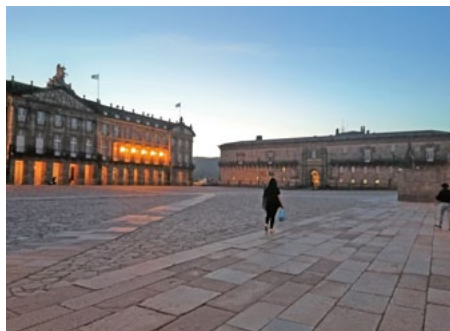
På grund af Covid-19-restriktionerne er det ikke muligt at gå op og give Skt. Jakob det sædvanlige kram og det er jo naturligvis nedslående, men forståeligt. Dog er det fortsat muligt at gå ned under alteret og hilse på relikvierne af Skt. Jakob i sølvskrinet og det kan man så gøre. Og der var ingen kø.

De tidligere gange jeg besøgte Santiago, har det været lidt af en opgave at få et bord på en af de gode fiskerestauranter. Denne aften var det mere besværligt at vælge, hvilken det skulle være, for der var masser af ledige borde.

På den restaurant jeg valgte at besøge, var det vist kun spansk, der blev talt ved bordene. Jeg hørte intet amerikansk, tysk, fransk eller italiensk talt ved de nærmeste borde.

Da jeg gik tilbage til mit hotel, gik jeg over den næsten totalt tomme katedralplads, hvor der ellers, når det er godt vejr, sieder små grupper af turister eller pilgrimme og hygger sig. Der var uhyggeligt tomt.

I 2016 på min 70-års fødselsdag valgte jeg at vandre ind i Rom efter at have været på vandring i en måned. Her fik jeg tildelt et Testimonium.

I år, hvor jeg blev 75 år, var mit mål at få tildelt endnu et Compostela, men et udstedt på min fødselsdag. Det fik jeg også og også i år efter en måneds vandring. Jeg havde læst, at man nu skulle have en QR-kode for at kunne få adgang til Pilgrimskontoret og få tildelt et Compostela og et afstandsbevis. Det gav mig godt nok kvaler at få QR-koden til at virke, men man er vel ikke tabt bag en vogn, så jeg fik vagten overtalt til at give mig en papirformular jeg kunne udfylde og med den komme ind i køen af spændt ventende pilgrimme med deres pilgrims-pas knuget i den ene hånd og mobilen i den anden med en QR-kode.

Det skal så siges, at der ikke var mange ansøgere i køen denne morgen kl. 10. Der var vel en snes stykker. Dagen forinden var der anmeldt 177 pilgrimme på kontoret.

Som nummer 2 i køen kunne jeg gå ind på kontoret, hvor en meget venlig ung dame udstedte mit Compostela og afstandsbevis. Afstandsbeviset var hun godt nok længe om at få udstedt, da hun havde

svært ved at udregne antallet af kilometer på Camino de Madrid. Åbenbart ikke den mest vandrede Camino.

Det næste jeg skulle, var at besøge Café Casino for at drikke en kop god te og spise en af deres lækre croissanter, inden jeg gik tilbage til katedralen for at deltage i pilgrimsmessen kl. 12. Her fik jeg lejlighed til at gå ind ad den åbne Puerta Santa. Indgangen blev åbnet den 31. december 2020, da 2021 er Jubelår – året, hvor Skt. Jakobs helgendag den 25. juli falder på en søndag. Det gør den så i 2021.

Lidt tilfældigt valgte Pave Frans, at der også skulle være et Helligt År i 2016 og der fik jeg muligheden for at gå igennem den Hellige Dør i Peterskirken i Rom og nu i år muligheden for at få endnu en fuldstændig syndsforladelse fem år efter i Santiago de Compostela.

Inden messen gik jeg en sidste gang rundt i katedralen for at se, hvad der var sket i forbindelse med restaureringen af det indre. En af de ting, jeg lagde mærke til var, at orglet også var blevet pudset af og at hovedindgangen fra katedralpladsen fortsat var lukket, mens der endnu pågår restaurering af den del af kirkerummet, da der er sat en støvvæg op. Den er der sat en glasplade i, så den knælende figur på pillen kan ses.

Antallet af kirkegængere var til at overse og det var antallet af pilgrimme også. Jeg tror faktisk ikke, at der var kirkegængere, som ikke kunne sidde ned på de i øvrigt flotte nye bænke og stole.

Pilgrimsmessen blev som sædvanlig indledt med oplæsning af, hvor mange pilgrimme der var kommet til Santiago og hvor de havde påbegyndt deres pilgrimsvandring. Den oplæsning var ganske kort. Efter nadveren gjorde otte kirketjener sig klar til, at det store røgelseskar – Botafumeiro – kunne blive sat i sving gennem kirkerummet.

Under ceremonien sang en munk med en fantastisk stemme ledsaget af det store orgel.

Jeg har været heldig at se røgelseskarret i sving flere gange og jeg er lige imponeret over at se det i bevægelse hver gang. Jeg kan godt forstå, at pilgrimme igennem århundreder har været imponerede over at se det blive svunget helt op til loftet i katedralen og se røgfanen efter det, når det med vældig fart flyver forbi alteret og op i den anden ende af kirkerummet – og tilbage igen.

Nu tager jeg igen afsked med Santiago, denne gang med tog til Madrid. Det er en ny oplevelse at køre gennem det bakkede Galicien og langsomt glide ned på Mesetaen og ind på højhastighedsbanen til Madrid. Togrejsen tager ca. 4½ time til Estacion de Madrid-Chamartin.

Buen Camino til jer, der nu snart tager på pilgrimsvandring mod Santiago.

www.dengamlepilgrim.com

Kan man tage Caminoen med hjem?

af Anna Sørensen

”Intet sted finder man så mange lysende øjne, som i Santiago de Compostela” blev jeg fortalt af en pilgrim, jeg mødte på min pilgrimsvandring sammen med en veninde på ruten Camino Primitivo i sommeren 2019. Det var en fantastisk vandring, en rejse jeg ikke vil glemme.

Det har været svært at beskrive for andre, hvad det er ved Caminoen, der efterlader så dybe spor, hvorfor det er så meningsfuld en rejse. Det eneste jeg vidste var, at det var godt, og at det efterlod noget godt. Som psykologistuderende kunne jeg ikke lade være med at være nysgerrig omkring disse lysende øjne. Hvad var det helt præcist, der gjorde, at de lyste? Og hvorfor? Hvad er det, der er så godt ved Caminoen?

Terapiens tid

Vi lever i en tid, hvor terapi er et buzzword. Der findes utallige former for terapi, naturterapi, aromaterapi, psykoterapi. Særligt sidstnævnte er udbredt og med god grund. Flere og flere oplever mentale lidelser, i særdeleshed efter Corona-tiden, som har været en

tid, der har begrænset os på mange fronter. Som psykologistuderende må jeg nødvendigvis være fortaler for den psykoterapeutiske metode og det mener jeg også, at der er grund til. Psykoterapi kan være helbredende for mange. På den anden side er der statistisk set stadigvæk en stor gruppe af mennesker, der enten ikke modtager den behandling, de har brug for, eller ikke oplever en ønsket effekt.

Det er derfor vigtigt at styrke de metoder, vi har, eller finde nye metoder for at afhjælpe den krise, vi oplever af dårligere mentalt helbred. Det er noget, der ligger mig meget på hjerte, og jeg har det ofte i baghovedet. Det havde jeg også, at da jeg som pilgrim nåede frem til Santiago de Compostela. En overvældende og på samme tid flad oplevelse. Ikke fordi Caminoen var flad, men fordi der også summede en følelse af tab over at skulle afslutte en så givende rejse – for hvor tit har man lys i øjnene? Og hvor tit står man blandt mange andre, som også har lys i øjnene? Og mens jeg nød øjeblikket og reflekterede over den indre og ydre rejse, vi havde været på, reflekterede jeg også over spørgsmålet, om Caminoen egentlig ikke har terapeutisk effekt? De lysende øjne virkede til at være indbegrebet af mental trivsel.

Kandidatspeciale i psykologi om Caminoen

Et år senere kom tiden, hvor jeg skulle skrive kandidatspeciale i psykologi. Min undren over de lysende øjne i Santiago var ikke aftaget. Det blev emnet for mit speciale. Jeg søgte svar på et udarbejdet

spørgeskema fra 142 danskere, som havde gået Caminoen. Det var en spændende proces. Det er ikke muligt for mig at beskrive resultaterne af projektet endnu, da det i skrivende stund er under en proces for forhåbentligt at kunne blive udgivet. Hvad jeg kan afsløre er, at jeg fandt ud af, at de lysende øjne er noget, rigtig mange oplever, når de har gået Caminoen. Faktisk svarede 75 % af deltagerne ”Ja” til, at Caminoen havde forandret noget i deres liv.

Caminoterapi?

Jeg undersøgte det psykologisk og fandt, at Caminoen har mange aspekter som styrker vores velvære. Den fysiske aktivitet er helende i sig selv, og forskning har vist, at det kan modvirke depression og andre psykiske lidelser. Naturen er også helende og stimulerende på en afslappende måde. Der er en god atmosfære og kultur på Caminoen, hvor kutymen er, at man er gode ved hinanden. Mange oplever at få en caminofamilie, fordi man knytter tætte bånd. Det er også styrkende for mental trivsel. Der er mange andre faktorer, der gør, at det kan være næsten terapeutisk.

Lysende øjne – selv efter afsluttet pilgrimsrejse

Jeg blev også nysgerrig på, om Caminoens positive effekter kunne tages med hjem – for vi kan jo ikke bare blive ved med at gå Caminoen for at undgå mental mistrivsel. Før eller siden må vi gå tilbage til hverdagen. På baggrund af mit kandidatspeciale udarbejdede jeg derfor en Camino-model. Ligesom der findes mange forskellige modeller for mental trivsel, lavede jeg én inspireret af Caminoen. Det vil sige, at jeg med baggrund i de 142 interviewede pilgrimme

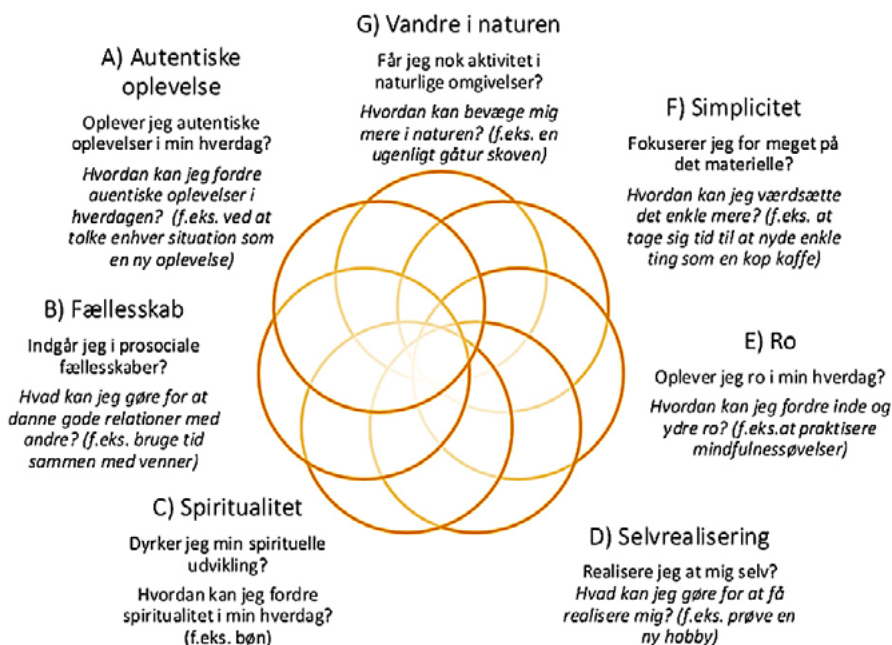
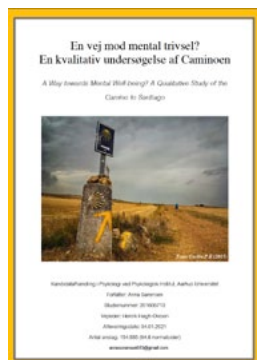

fandt temaer, som var vigtige for dem, og lod det være udgangspunktet for modellen. Dét, der har været meningsfuldt på Caminoen, kan tænkes også at være meningsfuldt i hverdagen, tænkte jeg – bare på en lidt anderledes måde. Modellen har jeg præsenteret nedenfor. Den skal ses som et slags værktøj for den hjemvendte pilgrim, og jeg håber, at den kan være hjælpsom for nogen af jer. Jeg har selv brugt den helt konkret til at vedligeholde de gode ting fra Caminoen i min dagligdag. Jeg bruger den som et sæt briller jeg tager på, for så at undersøge min hverdag. Det hjælper mig til at se, hvor i min hverdag jeg kan blive mere som en pilgrim. For ofte sker der det, at jeg længes efter Caminoen og de positive effekter af den, men det er svært lige at sætte en finger på, hvad det egentlig er, jeg konkret længes efter. For eksempel kan det være, at hverdagen

føles grå. Jeg lever simpelt og praktiserer ro i min hverdag på en Camino-agtig måde. Men alligevel mangler der noget. Det kan være, at jeg ikke dyrker fællesskabet. Omvendt kan det være, at jeg dyrker fællesskabet, men mangler den fysiske aktivitet. "Pilgrimslivet" har mange facetter, og det kan være svært at opretholde balancen, særligt når mange af os lever en hverdag, der er meget langt fra en dag på Caminoen.

Det er klart, at en dag på Caminoen ikke kan overføres til det daglige liv. Det er heller ikke meningen, og jeg tror heller ikke, det er det budskab, Caminoen prøver at give os – men snarere det som Caminoen repræsenterer. Det kan godt være, at man ikke kan komme til pilgrimsmesse i Santiago, men man kan dyrke sin spiritualitet og sin relation til Gud. Det kan også være, at man ikke har mulighed for at vandre 30 km om

dagen. Det er nok de færreste, der har muligheden for det. Men det kan være muligt, regelmæssigt at prioritere en gåtur i naturlige omgivelser. Det kan se forskelligt ud for hver af os. Men det smukke ved det er, at selvom man måske ikke kan finde så mange lysende øjne som i Santiago de Compostela, er det op til os, hvad vi vil gøre for, at de kan blive ved med at lyse – også på en regnfuld mandag morgen.

En Camino i Danmark

Sommerferien skulle bruges på vandring. Da jeg ikke havde mod på at rejse til Spanien i Corona-tilstand, faldt valget på Hærvejen, som jeg havde hørt så meget om. Min 20-årige datter var med de første fem dage og min kæreste kom og gik med i fire. Vi tog med fly til Aalborg og derfra bus til Frederikshavn. Og så kunne vandringen begynde.

af Rikke Ærtebjerg

På en café fik vi kaffe og lånte toilettet. Ruten fortsatte langs Sæbybanestien, et tidligere jernbanetracé fra den gang, der gik tog til Sæby. På asfalten kunne vi se, at det havde regnet, men vi blev ikke våde. Ruten gik gennem Botanisk Have og videre ad en godt markeret sti ud i det åbne land langs marker og skel, over broer, bække og åer. Vi kunne se Kattegat til venstre og Sæby i det fjerne, men den vej skulle vi ikke.

Ind imellem dryppede det, men det blev aldrig til mere, kølede bare i varmen. Et langt stykke på asfalt blev afløst af et stykke på grus, der endte i duften af en stor jordbærmark, hvor min datter uset hentede et par smagsprøver. 22,3 km var det blevet til, da vi nåede dagens mål. Det var en B&B i Østervrå hos skønne værter, der ud over at stille baljer til rådighed for kolde fodbade, også kørte efter aftensmad, bagte boller til morgenmad OG ikke krævede ekstra for hverken min datter eller madpakker! Halleluja! Til min datters begejstring var der to hunde, som hun hurtigt blev venner med.

Morgenmaden var anrettet og sat i køleskabet, da vi stod op, værterne var kørt på job, så vi kunne i eget tempo spise, smøre madpakker og komme ud ad døren, ud ad indkørslen, til venstre og omkring 3 km ned og op og ned igen til der, hvor vejen krydsede Hærvejen.

I skoven var der stille og roligt, visse steder var der vindfælder at klatre over, andre var der limbo-dans under – sin sag med rygsæk med vandrestave stikkende i vejret, men man kan vel sno sig. Åens rislen fulgte os, mens vi krydsede broer og gik ad tilgroede stier så smalle som vildtveksler og nogle steder helt usynlige. Midt i det værste stykke med mandshøje brændenælder måtte vi iføre os regnbukser for ikke at blive brændt mere end højst nødvendigt.

Vi kom gennem en fold med mange nysgerrige heste, der blev ved med at løbe efter os! Vi var på vej mod Allerup, hvor vores nye værter ville hente os kl. 16. Tiden kneb, så vi skød genvej ud på landevejen. Og godt det samme. 3 km før målet ringede de og sagde, at der var et virkeligt slemt regnvejr på vej, så de hentede os nu!, vi skulle bare sende adressen. Vupti! Så var vi i Uggerhalne hos Lisbeth og René, som både kunne levere koldt fodbad, massagestol, hakkebøf med bløde løg OG overnatning til dagen efter. Og om aftenen kom de ind for at sige, at vi bare kunne sove der igen næste nat. De ville køre os retur til opsamlingsstedet og så skulle vi vandre hertil, sove her igen og gå ind til Aalborg. Magen til gæstfrihed skulle man da lede længe efter!

Planlagde dagen under morgenmaden. René kørte os retur til gårsdagens opsamlingssted. Kl. 10 vandrede vi videre i småregn, men lige før Allerup regnede det så lidt, at vi kunne gå uden regntøj. I Klokkeholm spiste vi frokost i solskin, men jo tættere vi kom på Ørum, jo mere truede himlen og vi nåede også kun 1 km efter, før det slap løs.

Da vi var i Ravnstrup, ringede Lisbeth for at sige, at de ville møde os i skoven efter Grindsted, så vi skulle bare ringe, når vi var dér. Og så kom der lige en byge mere.

Efter Grindsted skulle vi gennem Hammer Bakker mod Uggerhalne og vi var godt brugte. Da vi var næsten ved mødestedet, ringede Lisbeth for at høre, om vi var faret vild og så kom vi lige rundt i svinget. Vi sluttede vandringsen gennem skoven kun 200 m fra vores logi. Denne dag kunne vi bryste os af 27 km, men vi var også godt smadrede i ben og fødder og havde begge indtil flere vabler! Heldigvis var vi havnet i hjemmet, der har alt, så vi fik begge massage i STOLEN!

Da vi næste morgen havde samlet vores pakkenelliker sammen, fyldt vandflasker og mast det i rygsækkene, spurgte Lisbeth, om vi ville have vejet dem. Min datter slæbte rundt på 9,5 kg og jeg på 12,1 kg! ALT for meget.

På turen ud af Uggerhalne var der kunst; en lokal kunstner har tilbudt alle beboere et kunstværk til låns. Så gik det ligeud 7 km på asfalt forbi Vodskov langs motorvejen, kun afbrudt af en pause i et busstoppested, fordi der kom en byge. I Bouet gik en sti under motorvejen, der holdt vi pause, min datter skiftede sko, jeg skiftede sokker.

Det var ikke meget grus, vi fik gået på, kun et lille stykke frem til en sejklub før Nørresundby, resten af vejen var asfalt og hårdt for de slidte fødder. Det blæste godt på Limfjordsbroen, så vi tog for en sikkerheds skyld kasketterne af. Knap 18 km gik vi før indtjekning på hotellet. Så fik vi et bad, før vi gik i byen efter plaster til nye vabler.

Ifølge Trustpilot er en af de ti bedste restauranter i Aalborg Phô, en vietnamesisk restaurant, der lå 100 m fra hotellet. Mens vi ventede på maden, gik vi amok på boligsiden for at se, hvad man får for pengene, hvis man køber hus i Nordjylland. Mange m2 for få penge, siger det bare! Og vietnamesisk mad kan anbefales. Vi blev hængende længere end højst nødvendigt, for der kom en byge.

Næste dag sendte jeg datteren med bus mod København og tog selv én til Viborg. Jeg var lige forbi et supermarked for at købe en flaske vand, og dér kunne jeg ikke modstå fristelsen til at købe jordbær fra Jensens jordbær – marken med smagsprøver.

Jeg havde ondt i fødderne. Og jeg kunne kun komme i tanke om én ting, der kunne være årsagen. Jeg har ikke nye støvler eller nye strømper, går ikke længere, hurtigere eller langsommere end jeg

plejer. Har gået både med og uden stave, som jeg plejer. Vi har holdt pauser. Men min rygsæk har været alt for tung... Nu var det meste af det unødvendige sendt hjem med datteren, der var ingen vand i vanddunken og jeg ville holde fri i Viborg dagen efter. Så må jeg høre, hvad mine fødder sagde, om de var parate til at gå videre, eller om jeg må kaste håndklædet i ringen og rejse hjem.

I Viborg fandt jeg Viborg Pilgrimshus 'Herberget'. En overnatning koster 100 kr., der er 22 køjer og køkken, bad, stue og have til fri afbenyttelse. Jeg spiste jordbær, fandt en køje, hvilede mig og drog i byen efter mad.

Køjerne i herberget var magen til dem i Pilgrimshuset Albergue Ballerup, så jeg sov godt. Vågnede ved 8-tiden og drog så på opdagelse. Jeg skulle opdage et apotek, for jeg havde lokaliseret årsagen til, at mine fødder gjorde ondt: der var dybe vabler på det forreste af fodsålerne mod tæerne, som jeg ikke kunne komme til at klippe hul i med negleklipperen... Jeg skar ridser i dem med en skalpel, så væsken kunne komme ud, og rensede det hele grundigt. Det hjalp i første omgang.

Jeg købte aftensmad, en færdigret til opvarmning i ovnen, og madpakkebolle, som jeg for sent opdagede var mugne. Næste morgen returnerede jeg dem igen. Og så gik jeg i Viborg Domkirke. En kirke er smukkest, når der er mennesker i den. Der var hele tre gange barnedåb, så der var mange mennesker til højmesse.

Jeg skulle kun gå 9 km, en test på føddernes tilstand. Jeg skulle følge endnu et jernbanetracé, også kaldet Alhede-stien, nemlig fra Herning-Viborg banen, der åbnede i 1906, lukkede for passagertransport i 1971 og gods i 1977. Nu er den asfalteret og ret uinteressant at gå på, men det var fint at gå på en jævn overflade.

Herberget Hald Ege var en god oplevelse. 32 køjer i den ene ende af rummet ned mod bad og toiletter, og køkken, borde og stole i den anden. Jeg var helt alene og reserverede køje tættest på toiletterne og fandt et halvt tæppe. Og så var jeg heldig: nogen havde efterladt en sjat mælk i køleskabet til en kop kaffe med mælk.

Derefter tog jeg fodbad og spise min frokost. Solen kom og gik hele dagen, og på et tidspunkt, hvor den skinnede, lagde jeg mig ud på en bæk. Da jeg kom ind, var der listet en vandrer mere ind, Hanne fra Viborg. Vi faldt i snak, spiste pasta til aftensmad og tog en badetur i Hald Sø. Vi skulle begge til videre til Thorning.

Natten var ikke varm, så jeg var glad for tæppet. Aftalte med Hanne at ses til kaffepause i Skelhøje og gik ud af døren og ind i den grønne skov. Det første stykke går langs Hald Sø, nogle steder via udlagte broer, dernæst opad gennem Dollerup Bakker og ned igen til Skelhøje efter ca. 7 km. Købte en kop kaffe og satte mig udenfor på bænken for lidt fred og ro. Men det fik jeg ikke.

Ikke ti små cyklister, men ca. 20 gamle mænd i lycra fra Silkeborg, som skulle cykle mellem 80 og 90 km rundt om Hald Sø og Dollerup Bakker og hjem igen, skulle lige tanke op hos købmanden i Skelhøje, og de skulle have både kaffe og basser.

Skelhøjes selvbestaltede turistchef kom forbi og spurgte, om der var noget, han kunne hjælpe med. Jeg bad ham bekræfte, at der var 11 km til Thorning. Nej, der var 14! Ikke lige planen...

Hanne og jeg fulgte en time, så ville hun holde en lang pause, og det ville jeg først til frokost, så vi skiltes med aftale om at ses i Thorning. Ruten var afvekslende med skov, lysninger og marker, op ad bakke og nedad med masser af rødder skjult under det høje græs, der gjorde hvad de kunne for at spænde ben.

De sidste 2 km til Thorning var på asfalt. Herberget har alle faciliteter og 24 køjer i to rum. Allerførst fodbad på terrassen, så kunne Hanne overtage baljen, da hun ankom. Så kom der en vandrers mere og senere en til, så vi var fire kvinder. Hanne og jeg splejsede til middagsmaden og jeg fik vasket tøj. Et bad hjalp også lidt på lugten. Hentede en pakke havregryn hos købmanden som det første næste morgen. Hanne fik et par kopper og jeg tog selv tre i en pose, resten donerede jeg til herberget.

En efter en forlod vi herberget, men vi skulle ses igen samme aften, da vi alle ville gå til Kragelund – alt efter hvor man søger, er ruten mellem 18 og 23 km. For ikke at gøre ondt værre, gik jeg så direkte tilbage til ruten som muligt, hvilket indebar et par km på asfalt, men så blev der også småpænt. På en tankstation tankede jeg kaffe og lånte toilettet, inden jeg drejede ind i det pæne, umiddelbart var alt godt i min verden, bortset fra, at vablerne stadig stak i fødderne, når jeg gik. Men de skulle gås væk, havde jeg hørt...

Turen gik forbi Kong Knaps Dige og her følte jeg historiens vingesus, nemlig i historien om slaget på Græthe Hede: Kong Svend slog lejr i området omkring Grågård. Bonden var ikke hjemme, fordi han havde sluttet sig til Kong Valdemar. Om natten tvang Kong Svend bondens kone til at ligge med sig. Da Svends hær næste dag var slået, prøvede han at flygte, men blev fanget. Udmattet havde han sat sig til hvile på en høj. Bonden genkendte Svend og det personlige regnskab blev gjort op: Svends hoved blev kløvet med en økse!

Og Valdemar blev enevældig konge i en alder af 26 år.

Ruten vekslede mellem hede, gran-, løv- og atter granskov og stien zigzaggede. Ved hvert sving stod en stolpe med Hærvejs-skiltet og pile begge veje, selvom der ikke var noget at tage fejl af. Kartoffel-tyskere drev i 1700-tallet landbrug i en del af fyrreplantagen, men siden 1962 havde den været en såkaldt 'kulisseforyngelse'. Det er et skovbrugs-udtryk for en foryngelsesform, hvor træerne borttages samtidig på smalle, parallelle striber, mens træerne på de mellemliggende striber (kulisserne) bliver stående, indtil de senere borthugges, enten stribevis eller på en gang. Kulisseforyngelse anvendes som regel for at mindske risikoen for stormfald eller for at skabe gode vilkår (lys, mikroklima) for den efterfølgende foryngelse.

Der var meget trafik på ruten den dag: to motorcyklister (?), et par ældre (ældre end mig) hollændere på vej nordpå, en hundelufter med en nervøs hund, et par unge kvinder med meget store rygsække og en bedstemor med tre børn i alderen 8-16 år.

På herberget i Kragelund var der kollektivt fodbad i solen uden for herberget, der er indrettet i den gamle stald til præstegården, der har ligget her siden reformationen. Her fik jeg en hovedpude – det er der ikke alle steder og svært at undvære, når jeg plejer at bruge to!

Charlotte, der også var i Thorning aftenen før, kom også til Kragelund, næsten som en Camino-familie. Vi provianterede i den lokale købmandsforretning til både frokost og aftensmad næste dag, for vi

skulle til Septrup, man kunne ikke købe noget undervejs og de havde 'kun' frosne færdigretter til aften. Det havde ingen af os lyst til. Hanne og jeg biksede en lækker omelet sammen til aftensmad.

På hverdage bipper mit armbandsur kl. 7. Den morgen hørte jeg det ikke, vågnede først kl. 7.30. Det var en urolig nat, som det ofte bliver, når man sover i en ny seng hver nat. Der var koldt, så jeg havde sikret mig et tæppe, men soveposen er glat, så det blev ved at glide ned.

Igen var jeg nr. 2 til at vandre videre. Vi havde talt om bad i Kragelunds friluftsbad, der havde åbent 'for voksne' fra kl. 7, men det var en råkold morgen, og jeg kunne ikke forestille mig, at det ville gavne mine fødder først at blive opløst i badevand og så blive tævet gennem de km, jeg skulle gå, så jeg sprang over.

Der var kun 2 km retur til Hærvejen og så var det igen smukt med smuk på langs Bølling Sø, over hede, og gennem skove af alle slags. Der skulle ligge en campingplads, men den fandt jeg ikke, jeg ville ellers gerne have haft kaffe. Jeg kom også forbi et shelter, hvor en mand havde overnattet med et par mindre knægte og var ved at lave æg og bacon over bålet. Jeg blev tilbudt kaffe, men havde kun givet mig selv en kort pause, så jeg afslog høfligt.

Jeg holdt en lang frokostpause, før jeg igen kom ud at gå på et gammelt jernbanetracé, 'Den Skæve Bane'. I starten af 1900-tallet blev der anlagt en banestrækning mellem Grindsted og Ejstrupholm via Funder og Brande. Den samlede strækning løber 79 km i det kuperede terræn. Banen blev aldrig nogen stor suc-

ces, da der var stigende konkurrence fra biltrafikken. Det betød, at persontrafikken ophørte i 1971. I 1993 blev de sidste skinner fjernet.

Bedst som jeg troede, at jeg var ved at være der, skulle jeg videre i en ny skov, og selvom app'en sagde, jeg skulle til venstre, sagde skiltene til højre. Rundt om en mark, gennem et egekrat og op ad en grusvej, så var jeg i Septrup og lige midt i Møllegårdens område med fire hytter, hvor Hanne og jeg fik en og Charlotte en af de andre. Der var ikke andre gæster, så her var meget fredeligt. Og ingen internetforbindelse.

Solen skinnede fra en skyfri himmel – og lige ind i hovedet på Hanne – næste morgen, så vi var oppe før kl. 7. Så kunne vi nyde freden og morgenmaden i solen foran hytten.

Jeg fik langsomt pakket sammen og snøret støvlerne. Og kunne konstatere, at der nok var flere årsager til mine fødders lidelser: 1. Rygsækken var for tung - 2. Nye strømper - 3. Støvler snøret for stramt. Den opmærksomme læser vil huske, at jeg påstod, at jeg IKKE havde nye strømper, men det havde jeg. Heldigvis også et par gamle, så nu brugte jeg kun dem. Før afrejse havde jeg givet støvler fedt og sat snørebånd for stramt i. Aftenen før havde jeg tænkt, at det måske ville hjælpe at løsne snørebåndene foran på støvlerne, så mine fødder fik lidt mere plads i bredden. Man kan altid lære noget nyt, det er jeg personligt stor tilhænger af, og Charlotte, som 'har gået' hos Knut (som i 'Ut med Knut' - Google det, det er en ting) fortalte, at det også er et af hans råd. Løsne de første kryds på snørebåndene så meget som muligt, binde en knude over 1. eller 2. kryds og snøre støvlerne som normalt.

Dagen før gik jeg gennem noget så eksotisk som Funder Ådal, denne dag gennem Skærbæk Plantage med duggede spindelvæv og forbi Tingdalsøerne, der blev fredet i 1987 som nogle af Danmarks reneste søer og som også kaldes lobeliesøer efter den lille vandplante, der kaldes 'Tvepibet lobelie', der vokser på søens bund.

Jeg ville gå via Vråds, da der skulle ligge en fantastisk købmand, men der var lukket til kl. 13, og det er længe at vente, når klokken kun er 11. Det ville jeg ikke, så jeg fandt toilettet ved kirken og gik videre mod Nørhoved, der var dagens destination og gensyn med kæresten.

Da jeg holdt pause under et træ, kom der en byge. Heldigvis var træets krone tæt og den varede kun 5 min. og resten af turen forsøgte solen at komme igennem. Turen gik gennem Boestmose, der er en retableret højmose uden træer og græs. Den får kun næring og væde ovenfra og opbygges derved af tørre lag af spagnum-mosser med et levende lag øverst. De nederste lag omdannes efterhånden til tørv og derved bliver mosen langsomt højere end det omgivende terræn. Der er få højmoser tilbage, så der gøres meget for at bevare dem.

Vel ankommet fandt jeg en køje, et tæppe og en balje til fodbad. Det var gået fint med fødderne, nu var det kun den venstre, der klagede og efter snørebandjusteringen slet ikke så meget som dagen før. Kæresten ankom efter vandring fra Nr. Snede. Der var afsked i luften – både Hanne og Charlotte skulle andetsteds næste dag. Vi spiste aftensmad sammen i solen og nød de sidste stråler.

Køjerne var gode. Spiste morgenmad med Hanne og kæresten. Sagde farvel, også til Charlotte. Det var dejligt at have min faste vandremakker med igen.

Hede, skov, mest gran, smalle stier, brede grusveje. Vi holdt hvil i grøfteskanten og Hanne overhalede os. Da hun holdt hvil, overhalede vi hende. Vi fandt en bæk til frokostpausen, hvor hhv. Gudenåen og Skjern å har deres udspring.

Vi ikke bare vandrede på Hærvejen, vi vandrede på vejen Hærvejen. Lige før Kollemorten trak det op til torden. Vi håbede at kunne nå herberget, men lige før Øster Nykirke kom regnen, og kirken var låst. Vi trak i stedet ind på handicaptoliet og godt det samme; et minut senere skruede vandmængden helt op og så kunne vi stå og se på, til det stilnede af igen.

Vi fandt 'Hærvejscentret' i Kollemorten og var ikke imponerede, men vi kunne sidde i tørvejr på hyttens terrasse, der var en seng at sove i, et køkken vi kunne varme mad i og et bade- og toiletrum. Da vi havde tjekket ind, gik vi til købmanden og efterfølgende sad vi i solskins-regn og drak kaffe, mens vi ventede på færdigretten i ovnen.

Det havde måske været en idé at skru ned for varmen, FØR vi lagde os til at sove, men det positive var, at vi ikke frøs den nat. Og jeg sov godt. Regnen gjorde hvad den kunne for at forstyrre med voldsom trommen på taget ved sengetid. Så var det i med ørepropper og godnat. Næste morgen var regnen stoppet. Spiste morgenmad på terrassen og nød svalernes kvinden omkring os.

Vejrudsigten lovede utallige kraftige byger de næste tre dage og det gad vi ikke, så vi ryddede op, afleverede nøgler og tog på sightseeing. Vi var i Jelling, Vejle og Kolding, men vi fik alligevel gået 15 km i snit hver dag og lærte en masse undervejs. Den sidste aften kørte vi til herberget Kongeåen, for dér skulle jeg overnatte og kæresten skulle hjemover.

Jeg vandrede knapt en kilometer til herberget og låste mig ind. Værten, Michael, kom forbi for at hilse på og få en snak om (manglende) trafik på Hærvejen, hvad årsagerne er til at så få vandrer her og hvad der skal til for at få nogen til at komme og overnatte i herbergerne.

Jeg var helt alene, der var helt stille og der var ikke en vind, der rørte sig. Meget fint herberg med alle faciliteter, pænt og rent og rigtig hyggeligt. Fodbad på terrassen, mine vabler havde det bedre og bedre, kun en begyndende ligtorn på højre storetå drillede lidt, men det ville jeg gøre noget ved.

Om natten kom der indimellem nogle hvislende lyde, og det gik først op for mig, da jeg stod op, at det var lyden af byger på taget. Jeg havde ikke travlt med at komme afsted, for dels skulle jeg ikke gå så langt (troede jeg) og dels sagde

vejrudsigten, at der ikke ville komme ret meget regn efter kl. 11.

Verden var nyvasket, da jeg tog en farvelselfie og så var det gennem hullet i hækken og jeg var på stien. Et langt stykke langs med Kongeåen, der efter regn betyder våd sti, igen var mine gaiters praktiske, men her var meget smukt. Ind i mellem var der lagt broer ud, hvor det var værst.

Knag Mølle, der er opført i 1777, ligger hvor Hærvejen drejer mod syd. Det er en lille oplandsmølle med stort underfaldshjul, som kun maledede korn for de omkringliggende bønder. Hjul og mølleværk er bevaret.

Jeg passerede også domænegården Lundsgård, der i 1900 blev købt af den preussiske stat, der i perioden 1896-1916 opkøbte 36 store gårde i Sønderjylland. Opkøbene var led i den nationale kamp med det mål at fortyske Sønderjylland. De fleste opkøb skete lige syd for Kongeåen, hvor danskheden stod stærkest. Fortyskningen skete ved, at man indsatte tysksindede, politisk aktive forpagtere på gårdene. Folkeholdet på gårdene var stort og også tysk. Gårdene skulle fremstå som mønsterlandbrug, et eksempel til efterfølgelse for egnens bønder. Nybyggeri eller modernisering af bygningerne blev gennemført i en stil, som myndighederne opfattede som karakteristisk tysk. Ved genforeningen i 1920 overtog den danske stat Lundsgård og i 1923 blev gården udstykket i en hovedparcel og 11 nye statshusmandsbrug.

Efter en lang passage langs med åen gik jeg forkert! Det var en grusvej så bred som en boulevard mellem to majsmarker, der lokkede, og som jeg bevidstløst fulgte. Det buldrede i horisonten og der kom også et dryp, før jeg kom ind i skoven, men 'The Camino provides', for jeg fandt et lille madpakkeskur at sidde i, mens byen drev over.

Vejen gik skøn og grøn gennem Jels Skov og i Jels måtte jeg 'nøjes med' en is og lidt proviant til aftensmad, da der ingen kaffe var. Jeg nåede hærvejsherberget Ellegaard efter 23 km, godt brugt. Senere ankom endnu en vandrersydfra og et par fra Holbæk på cykel.

Ellegaard er et skønt sted med både enkelt- og køjesenge på loftet over en gammel stald. Der er et stort overdæk-

ket udekøkken med borde og stole og bad og toilet i stueetagen af stalden, men ikke ret meget varmt vand. Senget var god, soveposen var lun og jeg sov godt i en sovesal med den anden unge kvindelige vandrer. Parret fra Holbæk sov i telt.

Næste morgen gik det en del op og ned det første lange stykke og jeg fandt et højdemål i skoven. Der var også kommet et nyt skilt på Hærvejsskiltepælene. Hverken dagen før eller denne var der ro i skoven. Det viste sig, at jeg var i nærheden af Flyvestation Skrydstrup, der blev anlagt af tyskerne i 1943 under navnet Fliegerhorst Hadersleben. Ca. 120 af sognets 180 familier måtte forlade deres ejendomme. Under krigen blev flyvepladsen hovedsageligt benyttet som flyveskole. Ved anlæggelsen af flyvepladsen blev ca. 2.300 hektar jord eksproprieret. Det store areal skyldes primært start- og landingsbanen, der er 3,5 km lang og 60 meter bred. Ved siden af den ligger en nordlig og en sydlig parallel landingsbane. Skrydstrup er med sine 856 hektar jord Flyvevåbnets mindste flyoperative flyvestation, der med sine godt 1.000 ansatte er en af landstedens største arbejdspladser. De 27 nye kampfly af typen F-35, som Forsvaret har købt, skal i perioden 2021-2026 indføres i det danske forsvar og får base på Flyvestation Skrydstrup. Måske var det nogen af dem, jeg hørte?

Efter ca. 3,5 km var der pause – mest fordi der var et sted i skoven med bænk og halvtag. Min vabel havde teet sig lidt i går, men af en eller anden årsag nåede jeg aldrig et fodbad, så jeg havde ikke fået kigget på den. Nu kunne jeg se, at den havde udvidet sit territorium. Fremmed skalpel og desinfektionsservietter

og skære et par streger i den. På med alm. plaster og sportstape til at holde det fast, på med de fugtige sokker. Det gik fint. Indtil næste pause. Det hele røg af, da jeg tog sokkerne af.

Planer er til for at ændres. Derfor besluttede jeg efter 16 km at tage en hytte på Vojens Camping i stedet for at gå til næste herberg. Jeg måtte ud i den anden ende af byen for at hente min aftensmad, og jeg kunne have bestilt levering, men nu er det jo en vandreferie. Heldigvis for mig fik jeg maden i en plastikpose med hank, så kunne jeg få fodbad. Næste dags plan var at gå til Immervad, ca. 17 km, men nu måtte vi høre, hvad fødderne sagde.

Nej, ikke i dag, sagde mine fødder. Specielt den venstre, men den har også altid været lidt for sig selv. Jeg prøvede ellers at overtale: der er ikke så langt; du kan godt; du kan mere end du tror; det er perfekt vandrevej.

Køkkenet bærer præg af, at man normalt har alt med selv, der var intet service, så jeg spiste morgenmad af den bakke, jeg fik aftensmad i, med den spork vi købte til vores salater i Frederikshavn og drak min te af den kop, jeg lånte, da kæresten tog hjem. Pakkede stille og roligt rygsæk, fejede hytte, afleverede nøgle, tog en beslutning og bestilte pladsbillet. Min vandring var slut.

Det var skønne uger med i alt ca. 380 km vandring, kultur og møder med mennesker. Hærvejen er fantastisk og jeg kommer helt sikkert tilbage. Det er fascinerende at tænke på, at man kan gå hele vejen ned gennem Jylland ad stier, fra vildtveksler til grusveje så brede som boulevarder, kun begrænsede stræk med asfalt og skønne mennesker alle vegne.

En dansk Camino kunne godt lade sig gøre med lidt snilde, venlige sjæle, Google.Maps, booking.com, herberger på Hærvejen, Danske Santiagopilgrimme, GPX Viewer og hvis jeg har glemt nogen, er det ikke af uvilje. Hjælpen er nær, når der er internet på telefonen.

Sankt Jakobs Dag 2021 i Ballerup

Som de fleste af Pilgrimmens læsere ved, er det Sankt Jakobs Dag den 25. juli. Dagen højtideligholdes mange steder, specielt i Spanien, fordi Sankt Jakob er landets skytshelgen, og især i Santiago de Compostela, hvor de jordiske rester af helgenen menes at ligge i sølvskrinet i katedralens krypt.

af Niels Henrik Lieberkind

Når den 25. juli så samtidig falder på en søndag, sådan som den gjorde i år, er det Helligt År med bl.a. åbning af Den Hellige Dør til katedralen og endnu flere både seriøse begivenheder samt mere løssluppen hurlumhej.

Danske pilgrimme ville også gerne fejre dagen, og derfor arrangerede foreningen, der driver Sjællands eneste pilgrimsherberg, Albergue Ballerup, i samarbejde med Ballerup Sogn og Foreningen af Danske Santiagopilgrimme en på alle måder festlig dag.

Man kunne tilmelde sig en vandring fra kirker i forskellig afstand til Ballerup,

og alt efter længden begyndte man turen på forskellige tidspunkter, således at alle ville ankomme til alberguet nogenlunde samtidig. Deltagerne fik ved udgangspunktet en pose til at bære på ryggen indeholdende en flaske vand, et stykke frugt og et kort med kloge ord.

Tidligste hold mødtes klokken 10.00 uden for Farum Kirke, hvor sognepræst Ulla Salicath holdt en lille andagt med en kort udlægning af søndagens tekst fra Matthæusevangeliet om de falske profeter, hvorefter hun sendte de ca. 15 deltagere, der havde valgt den længste strækning på 15 kilometer, afsted.

Næste hold, der skulle gå 8 kilometer, var 13 pilgrimme, som klokken 12.00 gik fra Værløse Kirke, og klokken 13.00 begyndte seks personer fra Hareskov Kirke deres vandring på 6 kilometer mod Ballerup.

En halv time senere var der start på en 5 kilometers strækning med omkring 10 deltagere fra Måløv Kirke, der ligesom kirken i Ballerup er en Skt. Jakobs kirke.

De ni deltagere, som havde valgt den korteste rute, begyndte deres fire kilometers vandring kl. 14.00 fra Skovlunde Kirke, og nogenlunde samtidig, omkring klokken 15.00, var alle vandrerne ankommet til Albergue Ballerup, hvor formanden, Rikke Ærtebjerg, bød velkommen.

I herbergets have med det bedst tænkelige vejr var der hyggeligt samvær med cava og snacks.

Alberguet ligger blot 100 meter fra Ballerup Kirke, og klokken 16.30 var alle samlet foran kirkegårdsmurens låge, hvor formanden for Danske Santiago-pilgrimme, Vibeke Mørdrup, holdt tale, før hun afslørede en i brolægningen nedfældet muslingeskal af bronze. Vibeke nævnte de andre steder rundt om i Danmark, hvor foreningen har placeret tilsvarende muslingeskaller, og nu ligger

den ottende altså foran Ballerup Kirke.

En halv time senere samledes alle forventningsfulde i kirken til en speciel gudstjeneste. Den blev forettet af sognepræst Laila Bomose, der i sin dragt med en indbroderet muslingeskal viste, at hun var tilknyttet en Skt. Jakobs kirke. Teksterne

til både oplæsning og sang, såvel som musikken var af en af den tidlige middelalders mest fremtrædende nonner, Hildegard von Bingen (1098-1179). Laila Bomose forestod oplæsningen, medens sopran Marianne G. Nielsen fremførte sangene, der blev akkompagneret af organist Mie Korp Sloth på et af samtidens instrumenter, et organetto, som nærmest kan beskrives som et lille orgel med blæsebælg som i en harmonika.

Det var en meget speciel oplevelse og det er ikke så ofte, at man har mulighed for at høre live middelaldermusik. Selv om restriktionerne her under coronapandemien nu er lempet, så vi ikke mere skulle bære mundbind i offentlige forsamlinger, var det stadig ikke tilladt forsamlingen at synge indendørs. Derfor afsluttede vi begivenheden lige uden for kirkedøren ved her sammen at synge 'Dejlig er Jorden'.

Kort tid efter forsamledes pilgrimmene til dagens afsluttende festmiddag i sognegården. Også her havde restriktionerne i f.m. Covid 19 haft indflydelse med en begrænsende faktor for deltagerantallet, men heldigvis havde man forudset, at vejret ville blive så godt, som det blev, således at de sidst tilmeldte alligevel kunne være med udenfor på terrassen.

REJSEBREVE FRA SHIKOKU 88

Forår 2019

af Annedorte Ries

Hilsen fra Shikoku

Kære Alle

Jeg elsker allerede Japan! Så smukt og fuld af de venligste og mest hjælpsomme mennesker!

I dag fik jeg to kilo appelsiner af en ældre mand i hans butik :-). En lille smule upraktisk på en pilgrimstur, men meget rørende. Jeg delte dem ud i det nærmeste tempel, og det blev en hel lille fest, da to japanske damer kom med te og en ældre japaner underholdt med sin livshistorie. På japansk selvfølgelig. I går ventede en ældre mand på cykel i vej-kanten, til han var helt sikker på, at jeg ikke overså det sted, hvor pilgrimsruten forlod asfalten. Templerne er smukke og fredelige og fulde af buddhaer med røde hængende huer. Ruten er godt markeret med skilte og små røde pile, og alle bilister vinker, når de kører forbi.

De fleste andre pilgrimme, som vandrer, er ældre japanske gentlemen, der lige er blevet pensionerede og nu endelig har tid til at gå denne pilgrimstur. De er lette at kende på den hvide pilgrimsjakke, staven og den store stråhat. De er venligheden selv og vil gøre alt for at hjælpe en ny pilgrim i Kobo Daishis fodspor. Kobo Daishi, eller Kukai, som han

bliver kaldt, er Japans elskede skytshelgen, som for 1200 år siden bragte buddhismen til Japan, nu vandrer vi alle hans pilgrimsrute fra tempel til tempel på Shikoku. På tredjedagen af min vandring gik jeg op i bjergene ad stejle skovstier til et imponerende tempel, der knejsede på toppen. Jeg følte mig helt eksotisk (og lidt træt i benene), da jeg sad i skyggen af et forladt tempel inde i skoven på halvvejen og spise min medbragte sushi med pinde!

Jeg har mest sovet i Ryokans, som er en slags familiedrevne gæstehuse. Det er en meget omhyggelig og hyggelig proces. Først skal ens vandrestav vaskes, før man træder ind i huset.

Her er der hylder til vandrestøvlerne, og man bliver udstyret med meget glatte og meget små plastikhjemmesko, som dog skal tages af i alle værelser, hvor der er skrøbelige tatami-måtter på gulvene. På toilettet skifter man til nyt sæt endnu glattere og endnu mindre hjemmesko,

der gerne matcher farven på toilettet. Jeg er ikke bange for at falde ude i skoven i mine solide vandrestøvler, men jeg er rædselsslagen for at falde og brække et ben på toilettet i disse "suicide slippers", som amerikanske Ruth kalder dem! På ens værelse står en termokande med grøn te på et lille lavt bord, under bordet ligger en pude til at sidde på og langs væggen er foldet en futon madras med dyne. På væggen hænger et par knager til ens tøj, i hjørnet står et fjernsyn og fra loftet hænger en pære.

Det er meget minimalistisk og meget eksotisk med papirvægge! Så skifter man til yukata, (bomuldskimono), og drikker sin grønne te, indtil værtinden kalder på en, når det er ens tur på badeværelset. Her vasker man sig siddende på en lille skammel fem gange, og kan så

sænke sig ned i fællesbadekarret og lade det varme vand blødgøre ens muskler. Himmelsk! Bagefter går man tilbage til sit værelse og venter på at blive kaldt til middag i spisestuen. Alle sidder på knæ på puder rundt om et lavt bord, altså på nær mig, der stønnende prøver at tvinge mine stive ben i skrædderstilling, indtil værtinden forbarmer sig og henter en lav stol. Der sidder jeg så og troner over alle andre, mens jeg kæmper med spisepindene og de andre pilgrimme smiler høfligt til mig. Til sidst vælter jeg om på min futon ved halvtottetiden.

Forleden på hotellet i Tokushima, (den største by på Shikoku), blev jeg vækket af min middagslur af et lille jordskælv. Sengen rystede og et par poser faldt ned fra bordet. Jeg sprang ud af sengen og greb mine vigtigste ejendele, (mit pas og min pilgrimsstav!) og løb ned i receptionen. "Earthquake" skrev den venlige receptionist via Google Translate og bukkede høfligt. Jeg bukkede også og ventede på instruktioner, indtil det gik op for mig, at ingen andre på Shikoku tog notits af så lille et jordskælv. Så gik jeg pænt tilbage til mit værelse igen.

Lige nu sidder jeg i læ for regnen på en kombini, (en døgnkiosk) mellem Tempel 19 og 20. I morgen skal jeg op i bjergene igen. Jeg følges et par dage med Linda fra USA, hun er 68 og ivrig maratonløber, så nu må vi se, hvor længe jeg kan følge med :-)

Kram herfra
AD

Hilsen fra Kochi

Kære Alle,

Mange hilsner fra Kochi i den sydlige ende af Shikoku, hvor jeg holder et par hviledage. Kirsebærtræerne er sprunget ud, hvilket er en stor begivenhed, som alle japanerne fejrer med selfies og udflugt under træerne med familie og venner og madkurv. Især sådan en solrig søndag som i dag er der ikke en ledig plet i parkerne rundt om den gamle borg midt i byen. Og hele byen er i den anledning pyntet med lyserøde papirlamper.

Jeg har gået fra Tempel 24 på den smalle stribe land mellem havet og bjergene. Overalt er der tilflugtstårne og skilte, der oplyser om nærmeste flugtvej op i bjergene i tilfælde af en tsunami. Hver gang jeg rundede en ny pynt, så jeg en ny bugt med en ny lille by – til sidst virkede den daglige travetur som et déjà-vu. Men den sidste dag ind til Kochi gik stien langs rislende floder og slyngede sig over oversvømmede marker, der ventede på ris-såningen.

Templerne er fantastisk smukke! Rene oaser af ro. Først bukker man dybt for hver af de to skrækindjagende statuer, der står på hver sin side af porten. Så bestiger man trappen, der kan føles som et helt lille bjerg i sig selv, til man når op i tempelgården. Her vasker man hænder og skyller munden i det lille springvand og ringer med den store klokke for at melde sin ankomst. Så tænder man lys og røgelse og læser "heart sutra" bønner, først foran hovedtemplet og derefter foran Kobo Daishi's tempel og lægger små sedler med bønner og en lille donation i en kasse. Senere vil munkene brænde alle pilgrims-bønnerne ved en ceremoni. Til sidst får man stempler og smukke kalligrafitegn i sin pilgrimsbog på pilgrimskontoret.

Jeg har boet hos søde kvinder, der har lejet et par værelser ud i deres huse i små fiskerlandsbyer, og er hver dag blevet hjerteligt modtaget med åbne arme og google translate. Ofte har de om morgenen stukket mig en madpakke med onigiri (riskugler omviklet med

tang) til dagens vandring. Et enkelt sted fik jeg en lille lun roe som madpakke. I Ryokans får jeg om morgenen et imponerende måltid bestående af ris, æg, fisk, tang, tofu, syltede radiser, fermenterede bønner i et lille bæger, (smager værre end Gamle Ole!) og en lille skål af småbitte fiskeyngel, der nedstirrer mig med 200 par mørke øjne.

Jeg har endnu ikke samlet mod til at smage på fiskeynglen, men Peter, en selvudnævnt pastafarian fra Polen, som jeg fulgtes med et par dage, spiste dem med stor appetit, han siger, de ikke rigtig smager af noget.

Japanerne er stadig de venligste mennesker i verden. Forleden morgen, da jeg travede gennem en lille by i morgensoolen, blev et vindue smækket op på første sal, en kvinde råbte "Hello, hello!" og kom styrtende ned af trappen med en slags mælke-sodavand og noget chokolade. "Take care!" sagde hun til afsked. En anden gang besluttede jeg at lette rygsækken lidt med en oprydning og lod et par ting blive tilbage på værelset. Da jeg næste dag flere kilometer væk sad og nød solen på en bæk foran det næste tempel, rullede en bil op foran bænken og ud trådte min vært med alle tingene i en nydelig bunke, som han afleverede med et dybt buk. Af ren befindeelse prøvede jeg til at kramme ham, men han stivnede helt, og det blev et meget akavet øjeblik, da jeg slog mine arme om

ham... Jeg har nu givet mig selv krammebud her i Japan! Hver dag får jeg kager og slik af folk, jeg møder, og en kinesisk munk, der havde aflagt tavshedslofte har givet mig en meget smuk mala, (religiøst armbånd med perler). Jeg er begyndt at have et lille lager af små spiselige o-settai, (gaver), men de gange jeg har delt ud til de andre pilgrimme, så kommer de alle sammen løbende ved næste tempel med nye gaver, og sådan bliver vi ved :-)

I går gjorde jeg noget helt skørt! Jeg fløj fra Kochi frem og tilbage til Tokyo, hvor jeg kunne hente et SIM-kort i lufthavnen. Det var den eneste måde, jeg som udlænding kan få fingre i et. Og jo længere ud på landet, jeg kommer, jo sværere det at reservere overnatning hos de flinke damer i landsbyerne, som ikke er på nettet endnu. Og her i Japan kommer man ikke bare dumpende. Så i dag har jeg for første gang ringet og reserveret seng og mad. På japansk! Tror det gik godt, men nu får jeg se i morgen :-). Det var en meget velopdragen oplevelse at tage morgenflyet til Tokyo med 200 japanere i nydelige jakkesæt. Ikke én hævede stemmen, ikke én lænede sig sæde tilbage og ikke én rejste sig op, før kaptajnen havde slukket sikkerhedssele-skiltet.

I morgen går jeg videre sydpå.

Kæmpe kram

AD, som lige har ryddet op i rygsækken og fundet et kilo slik, o-settai fra medpilgrimme

Host og hilsen

Kære Alle,

Da jeg vandrede ud af Kochi, var jeg næsten blevet en berømtthed på Shikoku'en, som hende, der fløj til Tokyo for at hente et SIM-kort! Danske Sif, som jeg havde mødt i Kochi, havde mail-et historien til amerikanske Ruth, som havde fortalt den til Meghan fra Belgien osv. Men allerede den første dag som SIM-kort-ejer mødte jeg en australsk familie på cykel ved en lille færgeoverfart. Pigen var lige styrtet og havde slået sit knæ slemt, så Ruth, som taler japansk, lånte min telefon og arrangerede taxa til nærmeste hospital. Så SIM-kortet har allerede været det hele værd!

Så begyndte jeg at hoste og fik høj feber og åndenød, og efter en hel nat, hvor jeg havde gjort mit bedste for at hoste lungerne op, kunne jeg godt se, at jeg ikke kunne vandre videre, jeg kunne ikke engang løfte min rygsæk. Lettere bekymret og fuldstændig udmattet slæbte jeg rygsækken efter mig ned i receptionen næste morgen. Her stod hoteldirektøren og havde allerede lagt en plan; udenfor stod hans bil, og inden jeg kunne nå at blinke, var jeg blevet kørt til nærmeste busstation og proppet på bussen tilbage til Kochi, hvor det var en hel lettelse at tjekke ind på hotel og sove og hoste et par dage i fred og ro. Jeg hoster stadig gevaldigt og mine ben er som gele, så nu tager jeg tog og bus de næste dage og bor på hoteller uden papirvægge, til jeg har hostet færdig. Det første tempel, jeg besøgte som hostende tog- og buspilgrim, havde selvfølgelig jordens længste trappe, som jeg nær aldrig var kommet op ad, selvom jeg klamrede mig til gelænderet hele vejen. I går sad jeg og hang i tempelgården til Tempel 37, mens jeg hostede og samlede

kræfter til at gå tilbage til togstationen. Jeg må have set noget fortabt ud, for pludselig kom en af busturs-pilgrimmene og rakte mig en lille konvolut med 2000 yen, (ca. 120 kroner)! Hvor rørende er det ikke?! I takt med at min hoste er tiltaget, har de daglige o-settai ændret sig fra chokoladebarer til citron-bolcher. Desværre hjælper de ikke på hosten. Busturs-pilgrimmene er de mest dedikerede pilgrimme af os alle. Det er ældre japanere, der tilmelder sig en busrejse rundt til alle 88 templer med egen munk, der kan lede alle ritualer og bønner ved alle templerne. Jeg elsker, når deres bus ruller op foran templet, og de myldrer ud efter munken og fylder tempelgården med deres taktfaste bønner. Men de bliver aldrig hængende, alt er nøje planlagt, her er ingen slinger i valsen, de skal hurtigt videre til næste

tempel. Jeg vil selvfølgelig give konvolutten med de 2000 yen videre til en mere værdig trængende!

Uheldigvis har jeg helt og aldeles tabt min appetit for japansk mad. Her må jeg indrømme, at det raffinerede japanske køkken og mine umodne smagsløg aldrig rigtig har fundet hinanden, så jeg har mest levet af ris, hvidkål, fisk og dagens æg og hver dag kløet på med at smage et eller andet mærkeligt og fermenteret, ud fra teorien om at hvis man bare smager det nok, så kan man til sidst lide det. Men nu er mine smagsløg gået i strejke! Så lige nu overlever jeg takket være de utallige "konbini", som er Japans velassorterede døgnkiosker, med alt hvad du lige står og skal bruge af undertøj, sokker, regnslag, paraplyer, kontorartikler, bøger, aviser, shampoo, sæbe, barbergrej, opladere, batterier, sodavand, øl, chips, kager, chokolade, is og et rigt udvalg af færdigretter, som kan varmes på stedet. Desuden er der spiseafdeling med stik, så man kan oplade sin mobil, en ATM, hvor man kan hæve penge, skinnende rene toiletter og hurtig og venlig betjening. Der står altid en mand i timevis foran bladhylden og læser hele det nyeste mangahæfte fra ende til anden og her i høflige Japan, er der selvfølgelig ingen, der påtaler det! Jeg blev helt salig ved mit første besøg, da jeg satte tænderne i en dampende varm kartoffelgratin, og fik næsten tårer i øjnene ved næste besøg, hvor jeg fik en portion "macaroni and cheese". Og nu tænker I nok, at så kunne jeg da lige så godt være blevet hjemme, når jeg bare sidder på den lokale 7-ELEVEN og spiser macaroni and cheese, men jeg skulle da til Japan!!!

Host og kram

AD

Hilsen fra Matsuyama

Kære Alle,

Så er jeg på benene igen! Efter en alt for udmattende vandring over passet mellem Tempel 41 og 43 og herefter nogle flere hviledage gik jeg i forgårs på mine spaghetti-ben over to bjergpas mellem Tempel 44 og 45 og tilbage igen. Jeg havde egentlig besluttet mig for en omvej langs landevejen, så jeg kunne nøjes med et enkelt bjergpas, da jeg følte mig lidt svag i benene, men halvvejs mødte jeg en italiensk pilgrim, som talte så varmt for det andet pas, at jeg nølende skiftede mening. Og heldigvis for det! Det var en fantastisk smuk tur op gennem skoven, langs en bjergkam og så stejlt ned gennem skoven til Tempel 45, hvor der ved hvert sving stod en Buddha-statue, i alt 36 buddhaer skulle jeg passere, før jeg nåede det smukke tempel, der bogstavelig talt stod og lænede sig op af den lodrette klippe side.

I går gik jeg hele vejen ned af bjergene til den store by Matsuyama i den vestlige del af Shikoku. Det øsede ned, og jeg var lykkelig for at være på benene igen, men måske har jeg set lidt sølle ud i mit plaskvåde regnslag, for jeg blev stoppet to gange af forbipasserende bilister med gaver, en gang blev jeg inviteret indenfor i et hus til te og kager og i to af tempellerne fik jeg appelsiner og slik af de rare damer, der skriver smukke kalligrafiske tegn i min pilgrimsbog. Da jeg endelig nåede byen, bar jeg ud over rygsækken og vandrestaven på appelsiner, chokolade, en stor pose brød og kager og en pose eksotisk gelé-slik i skrigende farver. Ved parken i Matsuyama mødte jeg en lige så våd pilgrim trækkende en vogn med telt og alle hans ejendele, og jeg kunne endelig aflevere de 2000 yen, jeg fik i et tempel af en busturs-pilgrim. Han havde helt sikkert mere brug for dem, end jeg, som bare kunne tjekke ind på et lunt og tørt hotelværelse.

I dag har jeg haft hviledag i smukke Matsuyama. Jeg har fundet et vaskeri og fået vasket alt mit tøj ved at proppe det i en vaskemaskine og i blinde trykke på nogle knapper med japansk tekst. Ved et kæmpe held lykkes det mig at vælge vaskemaskinen først og så tørretumbleren. Bagefter prøvede jeg at bryde ind i en italiensk sprogscole, fordi jeg troede, det var en italiensk restaurant. Ja, så desperat kan man være efter vestlig mad :-)

Mit hotel ligger lige overfor det berømte Dogo Onsen, det 1000 år gamle badehus. Fra tidlig morgen til sen aften er der kø foran indgangen. Og overalt i gågaderne spankulerer badelystne gæster rundt i yukata, (bomuldskimono), træetøfler og en lille kurv med håndklæder. Jeg nøjes med at beundre synet udefra, er bange for at smitte nogen med min sejllivede virus.

I morgen går jeg videre af denne smukke vej.

Kæmpe kram
AD

Hilsen inden Golden Week

Kære alle,
Den 27. april starter Golden Week i Japan, det er den uge om året hvor ALLE japanere holder ferie, og i år er den også udvidet med nogle ekstra dage, da kejseren abdicerer. Jeg havde egentlig ikke skænket Golden Week mange tanker trods rygter om udsolgte hoteller, for mange aftener på overnatningsstederne har vi været højest to-tre pilgrimme, og flere steder har jeg været helt alene. Og helst vil jeg jo bare slentre gennem landet uden alt for meget planlægning. Men på vej op ad bjerget til Tempel 60 mødte jeg Jessica, en schweizisk med-pilgrim, der med skræk i stemmen ikke bare fortalte om udsolgte hoteller, men om totalt udsolgte byer. Nå ja, tænkte jeg, hvor slemt kan det være? Slemt nok, viste det sig! Om afte-

nen, da jeg loggede på nettet var HELE Shikoku udsolgt HELE Golden Week!!! Der sad jeg så og gloede dumt på skærmen på min mobil og begyndte så panisk at ringe rundt til ryokans og templer. Ved et utroligt held er det lykket mig at finde to overnatninger på et pop-up luksus vandrehjem i Takamatsu til den ublu pris af 3000 kroner (!), så jeg kan gøre pilgrimsturen færdig! Og efter endt vandring tager jeg til Osaka på nabøen, Honshu (ca. 200 km fra Shikoku), som er det eneste sted i nærheden med ledige hotelværelser.

Egentlig tror jeg, at det er meget godt med nogle dage i Osaka, inden jeg kommer hjem. Jeg frygter lidt at vende hjem fra smukke, fredelige, solrige Shikoku med dens hjertelige befolkning og cykle ud af Vigerslev Allé mandag morgen i gråvej, hvor ingen bilister hilser og ingen stopper og giver mig gaver :-)

Når jeg lukker øjnene, ser jeg alle de smukke templer, jeg har besøgt. Og bjergkæder som dragerygge dækket af træer i alle nuancer af grønt, blomstrende kirsebærtræer, stejle skovstier mel-

lem duftende nåletræer, dybe damme med kvækkende frøer og plaskende skildpadder, brusende floder med hvide traner, hviskende bambusskove, det blå hav, der bruser mod stranden og tusinde af buddhaer med røde huer, der våger over pilgrimsvejen.

Jeg ser glimt af alle de hjertevarme mennesker, jeg har mødt på min tur: En flok små skolebørn i skoleuniformer med gule kasketter og gule rygsække, der i kor hilste med et "Hello!"; et crickethold af gymnasie-drenge, der stoppede træningen og bukkede dybt med kasketterne i hænderne, en lattermild japansk familie på en bjergside, der jublede i kor for hvert eneste japanske ord, jeg kunne fremstamme; en tidligere pilgrim, der inviterede mig på tempura, (ret med friturestegt mad), et hvil på en bænk i haven hos en ældre mand, der serverede juice og frugt, en bilist der stoppede i øsende regnvej og forærede mig en hel pose med kager, en travl landmand, der stoppede sit arbejde i marken og brugte en hel time på at sætte kryds i min guidebog ud for de bedste Ryokans.

Aldrig har jeg mødt så hjertelige og venlige folk.

På kysten nord for Matsuyama stoppede en tandløs og rynket gammel mand sin cykel og greb fat om min vandrestav, mens han med høj stemme gentog:

"GANBATTE! GANBATTE!" og stampede staven ned i jorden. Ganbatte: "Do your best"! En hilsen, der er typisk for Japan, hvor alle altid gør deres bedste. Skolebørn på vej til skole klokken syv og hjem til lektielæsning klokken atten. Mænd i toget tidligt om morgenen i jakkesæt med mappen under armen. Landmænd, der pløjer og sår fra tidlig morgen til sen aften. Gamle mennesker, der helt krumbøjet af alder og gigt luger haven og klipper grøftekanten med en håndsaks. Ingen steder ser jeg folk sidde stille og slappe af, og barer og caféer er svære at opstøve. Siden har jeg fået hilsenen "Ganbatte!" næsten dagligt. Men forleden i regnvejret kørte en taxachauffør forbi, rullede vinduet ned og stak hele hovedet ud og råbte med et kæmpe grin: "Enjoy!" Og det var helt befriende :-)

Jeg følges de næste par dage med danske Sif, som går Shikoku'en i etaper i en meget kreativ rækkefølge og afbrudt af hyppige besøg af vennerne hjemmefra. Vi mødtes i forgårs, og jeg har siden da sagt flere ord, end jeg har sagt på hele turen :-)

Og tænk, en af hendes venner havde taget en pose matadormix med, den delte vi i solen på en bjergside! Mange hilsner

Den heldigste kartoffel i verden :-)

Kram fra Golden Week

Kære Alle,

Så er Golden Week i gang, og Japan er som forandret. Overalt på gaderne og i parkerne ses familier i nydeligt tøj

promenere rundt, stationerne er fulde af folk med tasker og rullekufferter, væk er pendlerne, på villavejen ses legende børn uden skoleuniformer, mødre går tur med hunde og fædre øver golfslag i haven og vasker bil. Gaderne er pyntede med farvestrålende papirfisk. Templerne er ikke mere meditative oaser af ro, men et myldrer af familier med råbende børn, kvinder med hunde i snor og ældre krumbøjede ægtepar. Folk valfarter til templerne på gåben, på cykler, på motorcykler og i bil. Busturs-pilgrim-mene er derimod som sunket i jorden. I templerne er der nu ligefrem kø for at få stemplet sin pilgrimsbog, og flere templer har fremskyndet processen, så en person stempler og tager imod betaling, mens en anden person skriver den smukke kalligrafi i pilgrimsbøgerne. Og i flere templer er den store klokke, man ringer med for at melde sin ankomst, belejligt nok ude af drift :-)

På ruten vimler det pludselig med helt nye pilgrimme, før mødte jeg måske 5-10 stykker hver dag og ofte et par kendte ansigter, nu kan jeg pludselig ikke følge med i alle de nye ansigter. De nye pilgrimme er lette at kende på deres kridhvide pilgrimsjakker, rene tøj og pæne frisurer. De har endnu ikke gået de første dages anspændthed af sig, og de har endnu ikke gået sig til visheden om, at alle pilgrimme er hinandens familie.

Takket være mine ben og også hjælp fra tog, busser, sporvogne og rebbaner er jeg nu så langt, at jeg i dag gik op ad det sidste bjerg til Tempel 88, det sidste tempel på ruten! Det havde regnet kraftigt hele natten, og bjergene var forsvundet bag lette skyer af støvregn.

Alting lugtede sødt af regn, og templet så helt drømmeagtigt ud i tågen med blåregn og kæmpestore pæoner dækkede af regndråber. Da jeg stod foran statuen af Kobo Daishi, løb tårerne ned af mine kinder, mens jeg kunne mærke mit hjerte udvide sig af taknemmelighed over denne fantastiske pilgrimsrejse og al den venlighed, jeg har mødt hver eneste dag.

I går sov jeg på mit sidste Ryokan, hos en datter og hendes lille elskelige mor med helt rynket ansigt og kruset hår. Moderen puslede rundt i nærheden af mig hele aftenen, indtil datteren kom hen og hviskende, nærmest undskyldende spurgte, om hendes mor gerne måtte give mig et kram! "JA!" næsten råbte jeg og sprang op, og så gav vi hinanden et KÆMPE KRAM, mig på 184 cm og hende på halvanden meter, og jeg kan ikke forestille mig en bedre måde at slutte denne fantastiske pilgrimsfærd, end ved at få et kram OG kramme en elskelig japaner!

I aften tager jeg tilbage til Takamatsu, jeg havde egentlig ved et enestående held her midt i Golden Week fundet et hotelværelse nede ved havnen, men opdagede pludselig, at der stod "adults only" i reservationen. Et eller andet sted lyder det en lille smule kinky, så jeg har heldigvis fået lov at låne en seng i Jessicas værelse på det dyre pop-up vandrehjem i Takamatsu, hvor der også er en sofa til mine trætte ben! TÆNK, EN SOFA! I morgen tager jeg bussen til den

store by Osaka til mit hotelværelse og bliver akklimatiseret – lidt trist at skulle akklimatiseres, når jeg er så glad, at jeg ikke kan sove, men jeg skal heldigvis møde Sif i Osaka, så festligt bliver det! Kæmpe kram herfra
AD

Henro Hilsen

Kære Alle,

Sif og jeg og nogle millioner japanere havde nogle overvældende dage i Osaka og Kyoto under Golden Week. I Kyoto så vi pligtskyldigt et par templer i menneskemylderet, men kastede os så over alle de caféer, restauranter og al den gode mad, vi havde savnet: Hjemmebagt brød, salat, råkost, kartofler og kager i lange baner! En dag fandt vi alle Kyotos trendy genbrugsbutikker, og jeg købte så meget farverigt genbrugstøj, at mit fine hotel i Osaka, (et italiensk hotel, hvor folk fejrer deres bryllup), først turde lukke mig ind, da de havde fundet kopi af mit pasfoto frem :-)

Det var helt rart at tage op i bjergene til Koyasan (Mount Koya, syd for Osaka). Der var stadig mange mennesker om dagen, men de fleste tog væk igen om aftenen, når alt var lukket og regnen styrtede ned. Så kunne jeg synke sammen i lænestolen i mit stille japanske tempelværelse og lade de sidste mange ugers indtryk bundfælde sig. Næste dag vandrede jeg i regnen under de høje, dryppende nåletræer, forbi de stille og mosovergroede gravpladser og gennem Lanternernes Hal, hvor titusinder lanterner har brændt i tusinde år. Da jeg stod foran Kobo Daishis mausoleum havde jeg ingen bønner tilbage, kun et dybfølt: "TAK. TAK. TAK."

Nu er jeg tilbage i Tokushima på Shikoku, Golden Week er overstået,

og japanerne er tilbage i skole og på arbejde. I dag tog jeg ud til Tempel I og nød freden, røgelsen, klokken, lanterneerne, karperne og o-henro-san, (pilgrimmene). Jeg forærede resten af min røgelse og stearinlys til en busturs-pilgrim. Det er helt ufatteligt, at jeg er hjemme i Danmark i morgen.... Glæder mig til at se jer alle sammen igen!

Kæmpe kram

Henro, (pilgrim) AD

Gode råd til at gå Shikoku 88 på egen hånd:

1: Køb Shikoku guidebogen, der står simpelthen ALT, hvad man har brug for: Pilgrimsrutens og Kobo Daishis historie, "heart sutra" bønner, detaljerede kort med afstande, elevation, indkøbsmuligheder, hævemaskiner, toiletter og telefonnumre på overnatningssteder samt parlør til booking af værelse og køreplaner for tog og busser nær templerne. Kan købes på amazon, på banegården i Tokushima eller i Tempel I:

<https://henro.co/route-guide-book/>

2: Lær lidt japansk: På ni uger mødte jeg ud over 15-20 vesterlændinge ca. fem japanere, som kunne lidt engelsk. Bare lidt japansk er en kæmpe hjælp. Især sydpå, hvor du bedst kan booke værelse pr. telefon. Det er også nyttigt at kunne læse skiltet for pilgrimsvej, giftslange og toilet.

3: Køb et SIM-kort, f.eks. via <https://www.mobal.com/japan-sim-card/>. Kan afhentes i Tokyo lufthavn, (den travle løsning), eller sendes til din hjemadresse, (hvis du er lidt bedre forberedt).

4: Nyttige links til overnatningsmuligheder, der kan bookes på nettet:

Bliv medlem af henrohouse:

<https://henrohouse.jp/en>

Andre gode links: hotels.com, booking.com, Airbnb mm.

5: Hvis benene bliver trætte eller man bliver syg, er der togruter nogenlunde langs med hele ruten, ofte små hyggelige lokaltog. Og ellers er der busser, rebbaner og et enkelt sted en færge. I Shikoku88 guidebogen er medtaget en del køreplaner, resten af køreplanerne inklusiv mere detaljerede rejseplaner for busser og tog mellem templerne kan findes her:

<https://www.tb.mlit.go.jp/shikoku/88navi/en/> (nederst på siden, klik på Course I til Course 8).

6: Undgå Golden Week, (som regel de sidste dage i april og de første dage i maj) og undgå tyfonsæsonen, (juli-oktober, især august-september).

7: Evi's nødsætning, (min fantastiske japansklærer på Studieskolen), hvis man får brug for hjælp til booking af overnatning:

På Hiragana:

あしたにこのところのよやくできませんか

På Romaji: Ashita ni kono tokoro no yoyaku dekimasen ka

Betyder: Kan du hjælpe mig lidt? Kan du ikke booke dette sted til i morgen?

Hvis der er andre spørgsmål, jeg kan hjælpe med, så er I velkomne til at skrive til: annedorteries@gmail.com
Rigtig god tur!

Do your best and enjoy!

Via Podiensis

af Michael Junker

DEL 2:

I morgen forlader jeg for en stund Caminoen (rute GR65) til fordel for en smukkere og mere spektakulær rute langs floden Céle. Det går nu videre ad GR 651 mod klosteret i Espagnac-Saint-Eulalie, hvor jeg var så heldig at få en plads for natten. Nogle påstår, at dette er den originale pilgrimsrute, men det har jeg dog ikke kunnet få bekræftet – der har sikkert også været flere forskellige parallelle forløb frem mod målet.

* Især fødderne synes at nyde godt af fridagen i går, og de lidt mere humane temperaturer vi har fået; for første gang på turen har jeg slet ingen vabler (– de små ting her i livet...). Når først det går derudaf, kan jeg faktisk godt abstrahere fra den slags ting, men når jeg så har holdt en pause – hold da op! Det kan faktisk godt kræve en smule mental anstrengelse at overbevise hjernen om det smarte i, at man går videre på alle de vabler!

Dagen bød på en særdeles smuk og anderledes tur langs floden; landskabet har pludselig skiftet karakter med spektakulære lodrette bjergskrånninger i bedste western-stil og fugtig 'tempereret jungle' langs floden. Flot og landskabsmæssigt spændende. Der er mange huler og grotter overalt på turen, og jeg mødte en arkæolog tidligere i dag, der fortalte, at området ligeledes er særdeles interessant i arkæologisk henseende.

Regnen kom og gik desværre hele dagen, så det endte med våde sko og vådt tøj. Det var en af disse dage; ... begynder det nu at regne for alvor eller er det bare et par dråber?!? Ok, på med regnslaget! En halv time senere er det blevet til mindre end 1 mm regn, men man er drivende våd af sved under regnslaget. Nå, af med det regnslag igen – og yderligere en halv time senere er der så kommet 5 mm regn, uden at man fik taget regnslaget på. Sådan en dag ender man med at blive våd uanset!!!

Nonneklosteret er fra 1100-tallet og det var dagens store oplevelse; som at træde ind i middelalderen. Dybest set en beboet ruin, men et spændende sted. Stejle bjergsider for og bag, og flodens vilde brusen i baggrunden tilføjer det hele en ekstra dimension.

Jeg havde for øvrigt misforstået beskeden om, at der ikke kunne bestilles aftensmad. Det er sommetider tilfældet, når vores 'Gîte' (herberg) ligger i en storby, hvor man så bare finder sig en passende restaurant. Det med, at jeg ikke kunne bestille aftensmad, viste sig her at være grundet en eller anden national fejring, hvilket også var grunden til de mange aktiviteter i Figeac, som jeg lige kommer fra. Her er der bare ikke hverken restaurant eller købmand! Heldigvis havde værten et par dåser med hhv. sammenkogt kød og 'bønnesalat', og endda en enkelt øl på lager, som jeg kunne købe – og med de tre skiver 'gratis' franskbrød fra morgenbordet i går, var aftensmaden endnu en gang sikret.

* Jeg var oppe kl. 6:30 og klar til en tidlig start, men det måtte jeg snart opgive! Det regnede så massivt, at hele gårdspladsen var ét stort soppebassin, ja selv asfaltvejen var omdannet til en stor bæk.

Kl. 10 var det stilnet så meget af, at der nu kun var store vandpytter i gården, og vi drog derfor afsted i små grupper, os alle syv, der efterhånden var samlet under halvtaget. Heldigvis var stierne ikke særlig glatte, da vandet hurtigt forsvinder i bjergene, og de gange det virkelig regnede, var jeg heldig at være på rimelig god og fast grund.

Det blev en virkelig skøn og spændende tur, der gik op over nærmeste bjerg, ned i dalen, op over næste bjerg og ned igen... hvor mange ture op og ned det blev til, har jeg ikke styr på, men det passede så fint med, at når man først begyndte at blive træt i benene, så var man lige ved toppen.

Stien passerede hele tiden den ene ruin efter den anden; et (romersk?) badebassin hugget ud i klippen, brønde, kapeller, diger, tårne, forsvarsværker, sammen-sunkne bygningsværker og borge. Ofte kunne jeg gå halve timer langs gamle og delvis sammensunkne stendiger, tit på begge sider af stien. Det må have krævet enormt mange arbejdstimer at lave alt dette, men hvem og hvornår? Der er mange tidligt beboede grotter, bl.a. nogle med hulemalerier og romerne har sidenhen været her i stor stil, så det har været et yndet område op gennem tiderne. Hele turen var så fyldt med historie, flot vild natur og skønne udsigter, at jeg trods våde fødder og regnvejr gik og følte mig noget så privilegeret! Fri og ubekymret. En følelse af både fysisk og mentalt overskud, i harmoni med mig selv og resten af verden; 'Nærmest lykkelig', som TV2 synger!

* Overnatningen foregik i dag i bjergene ved en dame, der selv har bygget sit specielle hus helt i træ. Hun er inspireret af østens mystik, så der var buddha'er, spejle, bambus og papirparaplyer overalt. Dørene var erstattet med forhæng og væggene af rumdelere i bambus. Toilettet udenfor var uden vand; man smed to kopfulde savsmuld i bagefter og vaskede fingrene i køkkenvasken. Sjovt og anderledes, og så længe der er varmt vand i bruseren og en seng at sove i, er

der ikke så mange krav til indretningen, der skal opfyldes herfra.

* Morgenens regn holdt heldigvis snart op og det blev en flot tur, uden at jeg mødte andre. Indtog frokosten i en charmerende gammel by langs floden. Det holdt rimeligt tørt frem til ved 14:30-tiden, hvor jeg egentlig også burde have været fremme. Jeg havde imidlertid problemer med at finde overnatningsstedet (endnu en sprogforvikling), så det gav mig lige 4-5 km ekstra omkring den næste by og tilbage igen – og nu var der regn, masser af regn!

Endelig fremme smed jeg rygsækken og gik i den silende regn ind til, hvad der er valgt til en af Frankrigs smukkeste byer; Saint Cirq Lapopie. Flot var den totalt overrestaurede middelalderby da også, malerisk, som den ligger på klippetoppen med floden 'Lot' løbende under sig. Flere store P-pladser til hundredvis af biler og vel 50-60 gamle huse plus en kirke. Næppe heller mere end en snes fastboende, der sikkert alle lever af turisterne. Masser af gallerier, restauranter, isboder og souvenirbutikker. Kort sagt en kulisse og turistfælde af værste karat. Slet ikke noget for mig!

* Fra Saint Cirq Lapopie følger man floden Lot ind mod Cahors, og jeg fandt kun tre steder at overnatte på vejen; det ene for tæt på Lapopie, det andet for tæt på Cahors – og det tredje midt imellem var en fuldt optaget campingplads. Lang historie kort; jeg besluttede at gå de godt 40 km i et stræk. Allerede kl. 16 gik jeg lettere stivbenet over broen ind mod Cahors historiske centrum, efter en smuk tur langs flodbredden ind mod byen; et fint snit på 5 km/t inklusiv diverse stop.

Jeg har booket min seng for to dage her på herberget 'Chez Pierre', hvor jeg var så heldig at få et eneværelse med eget bad for en overkommelig pris. I morgen står den derfor på sightseeing og tøjvask. Jeg har lovet mine fødder endnu en fridag her halvvejs mod Pyrenæerne.

* Cahors er en positiv overraskelse med en charmerende gammel bykerne og gode spisesteder. Troede ikke jeg ville komme dertil, men jeg nyder at være i en større by igen. Pludselig kan jeg gøre mig forståelig på engelsk, få handlet og hævet penge. Jeg har også langt om længe fået sendt knap 2,5 kg overflødig gods hjem, så rygsækken nu er lettet for ca. 3,5 kg alt i alt – så nu er der ca. 7 kg tilbage. Maden her i byen er mere spændende end længe oplevet – jeg har vist fået kogte sorte linser nok for et godt stykke tid...!

De problemer jeg forudså hjemmefra, såsom ikke at kunne finde vej, stiernes

beskaffenhed og min egen evne til at kunne klare strabadserne, viste sig sjovt nok at være ubegrundede. De største udfordringer i dagligdagen er: dagens logi (– hvis man ikke bestiller i god tid i forvejen), manglende butikker og hæveautomater, når man bevæger sig uden for de større byer, samt – ikke mindst – vask og tørring af tøj. Jeg har vasket tøj med en haseslange, i små håndvaske, opvaskebaljer og med en spand i en baggård – og meget ofte i koldt vand. Derefter problemet med at få tørret tøjet, for herbergerne åbner normalt først mellem kl. 15 og 16, så inden man er installeret og har pakket ud, er det snart aften her i oktober – og tøjet SKAL være tørt til næste dag! I solskin og varmt vejr går det let nok, så bliver de fugtige klude bare lufttørret bag på rygsækken, men i konstant regnvejr! Det er bare så træls at starte morgenen i koldt og klamt tøj, og selv renvasket tøj giver sig snart til kende med en alt andet end nyvasket duft efter en dag i rygsækken, hvis ikke det er 100% tørt ved nedpakning. For fremtiden vil jeg nok satse mere på tøj, der kan tørretumbles, hvis jeg forudser risiko for meget regn. Uanset de mange andre fordele ved Merino-uld, så er det ualmindelig langsomt til at tørre og må dertil helst ikke tørretumbles... men man lugter langt væk af vådt får efter en serie regnvejrsk dage, hvor T-shirten aldrig rigtig når at blive tør.

* Så blev det pludselig dansk efterår med kuling og vandret regn. Højeste temperatur var 11°C og i går sendte jeg min langærmede trøje hjem, da den endnu ikke havde været i brug. I dag kunne jeg nu fint have brugt den...

Vaskede tøj som det første i går morges, så det kunne være tørt, til jeg skulle afsted, men det var stadigvæk vådt i morges, så jeg gik på jagt efter et vaskeri, fik oversat diverse instrukser (– som alligevel ikke passede), mønter i og gang i tørretumbleren. Laveste grader i 5 minutter, så skulle det mest delikate ud og resten kunne få lidt længere tid på højere grader. Måske den håndskrevne note betød, at indstillingen ikke virkede?! – eller måske jeg bare slet ikke burde have tumblet mine syntetiske skjorter?! Det kostede mig i hvert tilfælde begge mine skjorter, men resten af tøjet var da knastørt! Nu har jeg to stk. t-shirts at skifte imellem, så der skal vist suppleres lidt op, hvis jeg finder en forretning. Omvendt er rygsækken dejlig let, nu nede på 6,5 kg – man kan ikke få alt i verden.

Vejarbejde gjorde det lidt svært at finde den rigtige vej ud af byen, og desuden er der mange stier, der krydser hinanden lige her, så man skal være opmærksom på ikke at komme i den forkerte retning. Bøvlet i regnvejr, hvor telefonen selvfølgelig ikke duede med våde fingre og skærm, og kortet først skulle findes frem af rygsækken, hvilket igen betød, at jeg skulle af min regnponcho. Det var da min egen fejl at pakke det så langt væk, men træls alligevel.

Vel over broen starter man direkte med en klatretur op af ødelagte trappe-trin og vådt underlag. Ikke nogen stor fornøjelse, vejret taget i betragtning, og udsigten fra Mont St-Cyr var alligevel noget sløret – ikke mindst gennem mine totalt regnvåde briller. Det var ellers det mest spektakulære punkt på dagens etape; resten af ruten var en relativ flad, temmelig smattet og alt i alt noget begivenhedsløs affære. Det er altid dejligt at være ude i naturen, men i dag så jeg nu mere og mere frem til det varme bad. Passerede en fyr med rygsæk og stor regnponcho; han stod og skuttede sig i vejsiden, så vi mumlede bare en hilsen og sendte et lille anstrengt smil til hinanden. 10 minutter senere passerede han mig så igen, men denne gang siddende med et stort smil i en formentlig dejlig varm taxa. Jeg forstod så udmærket hans lille overspringshandling, og havde de nu stoppet og spurgt om jeg ville med... ja, hvem ved?

* Efteråret fortsætter med regn og rusk; 4°C i nat og 8°C som dagens foreløbige max. Den ene byge afløser den anden og blæsten gør det koldt at være ude, men omvendt sveder man selvfølgelig desto mindre. Trods vejret

og de plørede jordveje er det stadigvæk et privilegium at være her og få lov til at tilbringe en stor del af dagen med at vandre i naturen. Var afsted kl. 7.20 i morges, hvor det knapt var lyst nok til at finde vej, og blev belønnet med en rudel dådyr, der fredeligt fouragerede uden at opdage mig. Det er desværre forholdsvis sjældent, jeg ser vildt her-nede, hvilket undrer mig, da forholdene burde være til det, og jeg ofte er tidligt afsted.

På turen passerede jeg Montcuq og tilbragte en lille times tid med at kigge mig omkring og handle lidt barbergrej, nu barbermaskinen blev sendt hjem. Nu har jeg barberskum og mangler kun en skraber, men jeg orkede bare ikke at skulle i supermarkedet med rygsæk og stove, våd som jeg var. Orker i det hele taget ikke store supermarkeder, uanset hvor jeg er!

Jeg var fremme allerede lidt over middag i dag og nåede derfor lige at få markedet

med, der var det sædvanlige festlige og farverige skue med en masse specielle typer.

Er lige krøbet lidt i læ på en sjov lokal café pga. regnen, og nyder at lytte til en anden pilgrim, der spiller klaver med stor ekspertise. Det viser sig at være egne kompositioner, men trods stor kunnen og kærlighed til musikken, har han aldrig hverken givet koncerter eller udgivet noget af alt det dejlige musik; "Jeg tør ikke!", var svaret. Verden går glip af et stort talent.

* En diset morgen med iskold vind og kun 6-7°C, hvor man kunne se sin egen ånde helt frem til ved 10.30-tiden. Frøs en smule i min T-shirt under regnslaget! Spredte byger, som dog ikke rigtig blev til noget stort før ved 14-tiden, hvor jeg heldigvis var fremme. Sidste del ind mod midtbyen manglede lidt charme.

Moissac er kendt for det, de betegner som verdens ældste kloster, som første gang blev nævnt på skrift omkring 900-tallet. Desværre blev en del af klosteret vandaliseret under revolutionen, og på et tidspunkt førte man da også en jernbane igennem; man rev simpelthen bare alt det ned, der stod i vejen, og kørte lige igennem klostergården, der derved blev delt i to.

Herberget ligger i udkanten af Moissac på toppen af en høj med en formidabel udsigt over byen, floden Tarn og landskabet omkring.

* Det var en relativt kort og hovedsagelig jævn etape i dag, hvor halvdel foregik langs kanalen, der følger floden Tarn, og har sluser mv. til mindre skibe

og flodpramme. Den anden halvdel foregik i det snart sædvanlige mudder, og jeg ærgrede mig bagefter over ikke at have lagt ordentlig mærke til muligheden for at følge floden/kanalen hele vejen. Det havde sparet mig et par kilometer og megen gliden rundt, der tærer godt på kræfterne. Omvendt var turen langs kanalen lidt for jævn og lige for min smag, men det har sikkert også haft en hel del med gråvejret at gøre? En lun sommerdag kunne det meget vel have været en helt anden oplevelse.

Gårsdagens herberg var en speciel oplevelse; magen til hjertelighed og godt humør – og magen til roderi – skal man lede længe efter. Jeg ankom våd og beskidt med mudder op til knæene, men blev da inviteret indenfor, hvilket vil sige direkte ind i køkkenet – og da ikke tale om, at skoene skulle af, det var ikke nødvendigt! Det fortæller vist en del om hjemmet allerede, og værtinden var bestemt også glad for sine mange

katte, så de var overalt; på køkkenbordet, stole, borde – overalt! Én havde sågar lagt sig godt til rette i brødkurven, direkte ovenpå det brød, vi skulle spise nogle timer senere. Foruden dagens tre pilgrimme var der også en dømt på udgang med sin værge; de skulle vandre sammen i 60 dage, og gik det fint, kunne han blive eftergivet resten af sin dom som en del af et forsøgstilbud til egnede, yngre kriminelle om at ændre løbebane. Både værgen og den dømte var et par festlige fyre, der begge kunne underholde med vittigheder, korttricks og meget andet. Værgen havde desuden en fin stemme, og den kriminelle kunne spille klaver, så der blev drukket øl og spillet og sunget hele eftermiddagen med højt humør. Jeg tror de gik rigtig fint i spænd, de to, og da der senere ankom endnu to vandrere med telt, hvoraf den ene var et festfyrværkeri af en arbejdsløs rødhåret cabaretsangerinde, ville festen da slet ingen ende tage. Værgens chef dukkede også op for en evaluering, og endte ligeledes med at blive natten over. Hun virkede som en, der selv havde prøvet det hårde liv, med en stemme som sandpapir. Der kom flere øl, vin og drinks på bordet inden maden, så humøret var rigtig godt. Maden var også udmærket men beregnet til fem, og det endte med – på god demokratisk vis – at blive delt imellem os alle ti, så mæt, det blev jeg altså ikke.

Trods de små portioner tog måltidet flere timer med optræden, sporadisk fællessang, tryllekunster, korttricks, deklamering af egne digte (den dømte), fremvisning af en fugleunge (–der sked af skræk ud over bordet, da en af kattene lagde an til et mellemmåltid) og meget mere i den dur.

Ibland selv et par ekstra flasker vin og en masse god ophidset diskussion, hjertelige grin og festlig drilleri, og stemningen er ved at være der. Vi sad under et halvtag med teltsider og gasvarme, men da det blæste kraftigt og regnede helt ustyrligt, sad vi efterhånden allesammen iført diverse slags overtøj og lignede en flok zigøjnere på tur. Sidste del af aftenen underholdt sangerinden med Edith Piaf-viser, som de fleste kunne synge med på, og det var hendes kraftige rene stemme, jeg stadig kunne høre, da jeg lagde mig til at sove. Som værtinden grinende konkluderede i aftenens løb; det her gør mig vist ikke populær ved naboerne!

PILGRIM. PORTUGAL. PANDEMI.

Covid-19 kom i vejen for en planlagt Camino i 2020. Efter mange overvejelser købte jeg flybillet til Lissabon og tog den derfra. Som altid 'The Camino provides'; begrænsningerne til Portugal blev op-hævet.

af Tom Felton

Lissabon

Lufthavnen var øde, der var omkring 60 personer. Det var første gang, jeg skulle bære mundbind, så jeg fandt et cafeteria, hvor jeg kunne tage det af. Jeg fandt katedralen, fik mit første stempel og fandt den første gule pil ved en gade, der var blokeret af byggeri og jeg kunne ikke finde flere.

Lissabon-Vilafranca De Xira

Vågnede klokken 4 og kunne ikke falde i søvn igen, pakkede rygsæk i loungen. Ville gå tidligt, så med fyldte vandflasker gik jeg ud i 22° og jeg bekymrede mig ikke om gule pile. Jeg gik ned til floden, drejede til venstre og gik langs strandpromenaden. Så fandt jeg første afmærkning på et vejskilt, to pile, gul for Santiago og blå for Fatima.

Stadig gadevandring og langs en boulevard med masser af kunst. Nåede Moscavide med barer og caféer, alt lukket. Tænkte noget dukker op, nu havde jeg ikke spist i næsten et døgn. Kl. 10 stoppede jeg første gang, drak mit 24° varme vand. Insekterne og solen bed. Havde ikke set andre, men jeg nød min tur.

I Granja sad jeg i skyggen af et træ og drak resten af mit ekstremt varme vand. Ifølge forskellige guider var der intet sted at købe noget, mit stop var kun 1,5 km væk, men jeg blev nervøs, da jeg så på min telefon, at herberget var lukket resten af året. Før jeg rejste, var det åbent. Ok, lektie 1: check og book dagen før.

Ifølge telefonen var temperaturen nu 37°, ikke underligt, at jeg følte mig utilpas. Jeg rejste mig for at gå, og 'The Camino provided', for der var et stort cafeteria, hvor folk drak forfriskninger og spillede kort. Tre unge mænd ville høre, hvor jeg var startet. Jeg undskyldte og sagde, at jeg skulle købe vand. Mens jeg ventede, mærkede jeg en hånd på hver albue. Jeg må indrømme, at jeg det første sekund troede, at jeg var ved at blive rullet. De satte mig på en stol og spurgte bekymret, hvordan jeg havde det. Ejeren af caféen spurgte, hvornår jeg sidst havde spist, og da jeg sagde i går formiddags, sagde han, 'åbn munden' og hældte to rør sukker i min mund. Han kom med koldt vand og en sandwich med skinke og ost. Lektie 2: ikke kun vand, men også mad.

Han nægtede at tage imod betaling, men jeg efterlod et par sedler og bad ham købe fyrene en drink.

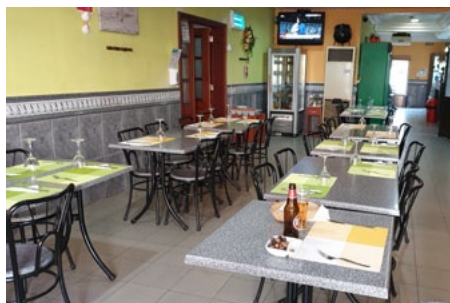
Mens jeg ventede, dukkede en anden pilgrim, Victor, op for at købe vand. Vi talte lidt, og jeg spurgte om han ville med i en taxa til Vila Franca, men han vandrede kun Camino! Efter ankomsten til mit hotel sad jeg på balkonen i skyggen, inden jeg fandt en købmand. Pludselig stod en renvasket Victor foran mig. Jeg spurgte hvordan? Han syntes, det blev for varmt at gå, så han bestilte en taxi.

Franca De Xira-Azambuja

Jeg spekulerede på gårsdagens begivenheder og håbede at træffe de rigtige beslutninger, da prognosen var høje temperaturer hele den følgende uge.

Jeg gik ned til havnefronten og fulgte floden, som jeg måtte krydse via en gangbro. Temperaturen var allerede 24°.

Resten af vejen var asfalt med fabrikker og tung trafik, temperaturen var 29° og ingen skygge. Som dagen gik, faldt mit tempo til 3-4 km i timen og vandet i mine vandflasker på ydersiden af min rygsæk var også 29° og smagte af plast. Næede alberguet omkring kl. 15 og temperaturen var 34°. Eget værelse med bad og aircondition.

På en café fik jeg en Pastel de Nata med kaffe og en øl. Jeg blev ikke længe, da caféen spillede Bollywood-musik meget højt. Jeg spiste pilgrimsmiddag helt alene på en tom restaurant og gik omkring i den maleriske, søvnige by. Jeg så aldrig en anden pilgrim. Kl. 20 var temperaturen udenfor 30°.

Azambuja-Porto De Muge

Morgenmaden skulle serveres kl. 6.30-7.00. Kl. 7.15 stadig ingenting, så jeg gik. Her er tomatmarker blandet med vinmarker. Jeg troede, at tomater vokser som vinstokke, men de vokser lavt i brede bæltter, og en mejetærsker høster dem og lægger dem på tipvogne. Sandsynligvis til dåser og ketchup. Da jeg stoppede for at tage billeder, hørte jeg en dyb kasakhstansk stemme. Det var Victor. Han boede på hotel i samme by.

Vi gik på vekslen vej i by og land, til venstre var der masser af små, flisebelagte huse og til højre var en dæmning, så da vi så trapper, gik vi op på toppen, hvilket vidunderligt syn; udsigt til både og strand, det var Tejo-floden. Vi fortsatte på diget, da der var blødere at gå. Vi kom til en åben café. I COVID-19 tid må man ikke regne med, at caféer er åbne, selvom guiderne siger det, gælder også for overnatningssteder. Endnu en lektie: medbring mad og vand, som om der ikke er åbent, og tag det som en præmie, hvis der er.

I Quinta da Burra havde jeg reserveret på forhånd og stoppede for dagen, fordi jeg havde læst om stedet. Victor fortsatte, jeg så ham ikke igen.

Det var en stor gammel gård (quinta) konverteret til et albergue med Paula,

en fantastisk vært. Hun tilbød at vaske mit tøj og serverede en let frokost. Normalt var der et par frivillige kokke i tre måneder ad gangen, de tilberedte måltiderne og hjalp med renoveringen. Jeg lagde mig på en solseng i skyggen af citron- og figentræer, temperaturen var 35°, indimellem slumrede jeg og planlagde de følgende dage. Et fantastisk sted og en vidunderlig vært.

Porto De Muge-Santarem

Paula lavede stor morgenbuffet og jeg smurte en madpakke, hun kom endda kl. 6 for at vække mig. Jeg forsøger at gå hurtigere, selvom jeg kun går 18 km i dag, da de har lovet temperaturer mellem 37° og 40°. Omkring mig var tomatmarker. Senere skiftede afgrøderne til hovedsageligt majs.

Vi var kun tre personer i et 16-køjs rum, kun de nederste køjer må bruges. Jeg var den første og senere kom en ung brite, Bob og en ældre fransk cyklist, Jerroud. Jerroud og jeg gik ud og fandt et sted at spise. Bortset fra de to andre pilgrimme gik jeg alene hele dagen.

Santarem-Azinhaga

Stadig mørkt udenfor. Ingen morgenmad, undtagen hvad jeg havde i min rygsæk, KitKat og chokolade med nødder, heldigvis købte jeg 2,5 l vand går. Gik mod parken, som jeg havde udforsket dagen før. Smuk udsigt på vej ned, først en stejl

ujævn skråning og derefter betonvej. På hovedvejen var der på elmasterne masser af pile at følge.

Jeg gik 2-3 km, før jeg indså, at der ikke var flere pile og at jeg burde være drejet for længe siden. Jeg gik omkring 1 km retur og endda længere, bare for at se, om jeg havde overset et skilt, men det havde jeg ikke. Tog en markvej og 200 m senere så jeg et Caminoskilt i siden af vejen.

Det blev varmere og varmere, det skiftede fra støvede stier til mudder pga. kunstvandingen. At gå i mudder er udmattende. Fordi ruten var godt skiltet, tjekkede jeg ikke min app i lang tid, da jeg gjorde, kunne jeg se, at ruten var ca. 4 km væk. Jeg blev på ruten med Camino-skilte. Jeg tror, den tilføjede 4-5 km ekstra. Jeg har aldrig set så mange Caminoskilte før.

På et tidspunkt blev jeg dårlig og satte mig i skyggen af et pumpehus, jeg kunne ikke bevæge et ben, jeg var træt og følte mig uklar, og jeg vidste, at jeg nok led af hedeslag. Jeg var løbet tør for vand, der var ikke mere strøm på min telefon, men jeg nåede at se, at temperaturen var 40°. Jeg hvilede i ca. 30 minutter i håb om, at en bil ville komme forbi, men nej. I det fjerne kunne jeg se et par hvide bygninger, så jeg begyndte at gå mod husene.

2 km nede ad vejen var min destination for i dag. Her fandt jeg en café og efter to flasker vand og en cola fandt jeg mit albergue, et smukt hus med værelse med

eget bad og kun fire senge. Jeg var den eneste pilgrim. Jeg blev mødt med en kold øl. Et 3-retters hjemmelavet aftensmåltid og morgenmad var inkluderet i prisen.

Mens jeg slappede af, begyndte jeg at spekulere på dagens oplevelse. Var det fornuftigt at gå denne Camino alene? To gange har jeg været i vanskeligheder, hvad blev det næste? Et hjerteanfald? Covid-19 strejfede ikke mine tanker.

Jeg besluttede at tage toget til Tomar, da jeg vil bruge dagen på sightseeing, særligt tempelridderens sidste og største fæstning i Europa.

Anzinhaga-Tomar

Vågnede tidligt og fik stort morgenmåltid. Gik ca. 5 km til stationen i solskin og 18°. Dejlig lille gåtur. 4 euro for en 30 km tur, kan ikke klage over ublu priser. Derefter gik jeg på sightseeing i Tomar, der var ingen turister, faktisk næsten ingen i det hel taget, bestemt et besøg værd.

Senere spurgte jeg hospitaleroen, om han kunne anbefale et sted at bo i morgen, og han ringede og bookede mig en køje hos "*Heart Way Pilgrim House*". Mange spisesteder var lukkede, men jeg fandt et udendørs bord med udsigt over søen.

Tomar-Daporta

Vågnede tidligt og gik ud for at lede efter den bestilte og betalte morgenmad, men den var ikke kommet, selvom jeg fik at vide, at den ville blive leveret før midnat. Jeg spiste vand og kiks, jeg havde købt dagen før. Det var stadig mørkt, men jeg havde set et par skilte dagen før. Så snart det sidste hus var nået, gik det længe opad i skoven. Gik gennem den ene lille by efter den anden, nogle halvt forladte. Igen var jeg på afveje. Skiltene havde tre forskellige Camino-retninger og jeg fulgte Camino de Santiago. Jeg havde valgt forkert, men i stedet for at gå flere km retur, besluttede jeg at gå i fugleflugtslinje, dvs. nogle høje bakker på meget smalle midlertidige skovstier, det var meget anstrengende, fordi det gik op og ned ad bakker i løse grene og blade. Jeg bandede ad mig selv for den hårde tur, men som trøst fik jeg en fantastisk udsigt og duft. Det slog mig, at jeg gik i en krudttønde, for eukalyptus var meget brandfarligt. Så jeg skyndte mig op og ned i skoven og tog ikke et sekunds pusterum, selv om jeg var udmattet.

Jeg kom til “*Heart Way Pilgrim House*”, der var donativo (hvornår lærer jeg, at det normalt betyder vegetarisk mad?). Det blev drevet af Liede, en ung hollandsk kvinde, der startede det for et par år siden. Der var rart, gamle slidte sofaer rundt om huset, hængekøjer og andre usædvanlige sidde- og liggepladser, rent og hyggeligt. Hendes partner var i gang med at fylde bilen med 20-liters plastikdunke. Han skulle hente vand fra byens springvand for at få klorfrit drikkevand. Vandet skulle bruges til deres økologiske grøntsager, planterne skulle have det bedste vand. De havde selvfølgelig samlet alt regnvand og det gik i en brønd.

Der kom et par, som jeg først troede var portugisiske, det viste sig, at de var amerikanere, Nicholas og Wendy, der boede i Lissabon. De bar mundbind hele tiden, selvom Liede sagde, at det ikke var nødvendigt, og jeg fik indtryk af nogle højrøvede mennesker. De ignorerede mig mere eller mindre. Det viste sig, at jeg tog fejl. De holdt sig for sig selv hele eftermiddagen og først til middag kom de ud på terrassen, og de havde ikke deres mundbind på. Under måltidet åbnede de sig. De var veganere, Wendy havde en vegansk hjemmeside og var i gang med at skrive om veganermad på Caminoer og Nicholas lavede rejseprojekter om Caminoer.

I begyndelsen fra Lissabon, hvor der var øde gårde, kunne jeg lejlighedsvis høre hunde gø, men fra Quinta de Burra var der en kakofoni af gøen, især i de små byer, det var som om alle havde to eller tre hunde. De fleste hunde var bag mur eller hegn, og nogle hunde gik oven på en 3 m høj mur, og så derfra savlende ned på en. Nogle gange var hundene løse og

løb efter en, både enkelte og nogle gange 3-4 i en flok. Disse ventede hovedsageligt, indtil du gik forbi, så kom de ud og gøede som gale, hvis du vendte dig om og gik mod dem, løb de væk, indtil du vendte dig om igen. På grund af hundene bar jeg min vandrestav i min hånd, og nu brugte jeg den mere og mere ved stigninger.

Jeg havde nogle udfordringer med skiltene. De fleste af dem var ikke min skyld. Hvis jeg havde læste både Briery's guide, og posteringer i app'en, kunne jeg have undgået nogle ad de små omveje, jeg måtte tage.

1. Der er mange små, alternative ruter
2. Der er forskellige kriterier for kommunernes måde at placere skilte, plus ændringer af ruten på Caminoen.
3. Fjernelse af skilte

Daporta-Ansiao

Gik gennem mange landsbyer på række uden byskilte imellem. Jeg nød min tur, selvom jeg var alene.

Hostel lignede mere et hotel med stor parkeringsplads og kun mig i eget værelse.

Værten fortalte, at jeg var den eneste gæst og ville vide, om jeg ville have aftensmad. Jeg sagde ja tak og troede, at middagen ville være tør og opvarmet flere gange. Sikke en positiv overraskelse, det viste sig, at hans kone lavede maden hjemme, når der kun var en eller to gæster på herberget. Hun kom med en fire-retters middag omkring kl. 19.30. Gik i seng kl. 22, men kunne ikke sove på grund af varmen, mit værelse på første sal vendte ud mod parkeringspladsen og på modsatte side var der hunde, der gøede hele natten.

Ansiao-Rabacal

Kl. 5.30 gik jeg ud i mørket. Det meste af dagen brugte jeg min app, da der var mange højre- og venstresving. Meget blandede overflader og for at gøre det mere interessant, var mange af skiltene fjernet eller hærget, så vejledningen i app'en var meget nyttig.

Jeg havde kunnet høre en kirkes klokkespil mange gange i løbet af de sidste par dage, uanset hvor jeg var, på trods af ingen kirke i sigte. Jeg fandt ud af, at lyden kom gennem højtalere i de små landsbyer. Det var en dejlig dag for en vandretur, der bugtede sig i forladte landsbyer, skove, op og ned ad bakker og bløde overflader.

Mens jeg gik langs en lang jordvej, kørte en gammel mand på en gammel traktor ud fra en sidevej og spærrede vejen med sin trailer. Jeg tænkte, er jeg på privat ejendom? Da jeg nåede ham, tog han hånden op til munden og signalerede om at tage druer fra kurvene på traileren. Da jeg tog lidt druer, gjorde han tegn til, at jeg skulle tage store håndfulde. Han kørte med et stort smil på ansigtet, da jeg takkede ham. En blanding af mørkerøde og røde og lilla og grønne, varme og søde, jeg har aldrig spist druer så søde før.

Jeg nåede mit albergue tidlig på eftermiddagen, indlogerede mig, jeg var den eneste i et 10-køjers rum. Fik en kold øl, sad ved swimmingpoolen. Punkterede min første vabel. Fandt en købmand og provianterede til frokost og morgenmad. Der kom endnu en pilgrim, Anne fra Schweiz.

Jeg forberedte frokost i køkkenet og delte med Anne, da købmanden var lukket for siesta. Mens vi spiste, ankom Nicholas og Wendy. Efter frokost sagde Anne, at hun havde to vabler på fødderne, derfor gik hun i sandaler. Hun kunne ikke punktere dem selv og spurgte, om jeg ville hjælpe, så jeg ordnede hendes vabler. Lidt senere kom Nick og Wendy også. Wendy bød mig en stol, de købte endda en øl til mig. Wendy bestilte en Vino Verde, det var første gang, jeg havde hørt om eller set denne drink, jeg tror, det var hvidvin og brusevand.

Vi spiste middag sammen og jeg fik et helt andet indtryk af dem. De fortalte om deres rejse, og hvordan den første dag havde været hård. På grund af lukninger måtte de vandre 35 km, det drænedes, især Wendys fødder. Hun fortalte, at de (Nick) havde et sammenklappeligt fodbad med sig, så et par gange om dagen tog hun fodbad. Ikke en dårlig idé.

Rabacal-Coimbra

Vågnede kl. 5, tog tøj og rygsæk og sneg mig ud i køkkenet, hvor jeg tog tøj på, lavede kaffe og spiste min mad. Hvem stod i døren? Anne, som var klar til at gå. Gik ud i mørket kl. 5.45. Vi gik på asfalt eller grusveje og fandt den rigtig vej ved hjælp af pandelampen, og vi gik hurtigt.

Efter 7,5 km, da det lige var begyndt at blive lyst, hørte vi en stemme på engelsk spørge, om vi ønskede en kop kaffe. Vi sagde ja tak, og jeg så en campingplads med overvejende små 1-2 mands telte, *Refugio Peregrinos Nicolau*, et donativo albergue. Ud af et stort familietelt trådte en kvinde, som lignede en klon af Yoko Ono. Hun begyndte at lave kaffe, deref-

ter kom to mandlige hippier ud, naturligvis med langt hår. De bad os lægge vores kameraer og telefoner væk, hvilket vi selvfølgelig gjorde.

Vi fik et stempel af Santiagokorset. Da jeg spurgte den ene om hans navn, sagde han '*navne betyder intet*'. Omkring kl. 7.30 var det tid til at synge Ultría, en hyldest til solopgangen. Vi holdt hinanden i hænderne og kiggede på solen og sang (jeg mumlede). En af mændene gik barfodet med os ca. 3 km. Da vi drejede ind på en stenet sti for at gå op ad bakken, stoppede han os. Han tog fat om Anne, gik ned på knæ, bad en bøn til Gud om, at hun skulle have en sikker rejse, og derefter kyssede han hendes støvler og gjorde korsets tegn. Jeg troede, det kun var for piger, men han udførte det samme ritual med mig, ønskede os en god pilgrimsfærd og vi tog afsted.

En dejlig dag i bølgende landskab med små veje og hovedveje og selvfølgelig lidt skov. Mit tempo faldt i forbindelse med varmen, og jeg sagde til Anne, at hun bare kunne gå, hvis mit tempo var

for langsomt, men nej, faktisk var hun var glad, da hun havde tænkt på at bede mig om at fortsætte alene, fordi tempoet var for højt. Hun troede, at det var mit normale tempo og ville ikke holde mig tilbage.

De sidste par dage er terrænet blevet mere kuperet, ikke bjergrigt, men en masse små op- og nedture, alt i alt fantastisk vandring, bortset fra varmen. Da vi kom til Coimbra, havde vi hvert vores albergue. Bortset fra Anna ingen andre pilgrimme.

Coimbra-Mealhada

Stadig mørkt, men 20°. Jeg ville tage den alternative sti langs floden, men hver gang jeg prøvede at komme ned til floden, blev jeg forhindret af vejarbejde, så tilbage til den oprindelige Camino-rute.

Det meste af vandringen foregik på asfalt og igen var jeg alene. Selvom Caminovandring i Portugal på asfalt har et dårligt ry, synes jeg ikke det er så slemt, når man vandrer i landlige omgivelser med masser af små landsbyer. Det er kun her, du kan se kvinder gå med kurve eller store plastikposer balancerende på hovederne. Det værste ved asfalt er, at sidst på dagen er dine fødder ømme, men du vænner dig til det.

Klokken er 10 og det er 27° med en forventet stigning i løbet af dagen til 37°. Jeg tror, jeg er ved at vænne mig til varmen. Jeg har ca. 11 km at gå, og jeg vil prøve at holde så få pauser som muligt, så jeg kan komme til mit albergue, før varmen bliver værre. (Sjovt, varme var altid min frygt, når jeg gik, og her er jeg i det, der for mig er ekstremt.

Jeg havde bestilt et værelse, glad for, at jeg gjorde. 15 euro for et værelse med privat bad. Anna er her også. Ingen problemer med mine fødder, siden jeg punkterede en vabel forleden. Kik kage og kaffe foran restauranten og derefter en øl. Så kom Anna og satte sig, og kort derefter kom et tysk par fra Düsselndorf og sluttede sig til os. Markus var ingeniør og Karina var privat selvstændig jordemoder, det har jeg aldrig hørt om før. De startede også i Lissabon, men tog først til Fatima. Vi spiste aftensmad sammen og havde en hyggelig aften, første gang hele fire pilgrimme sammen.

Mealhada-Agueda

Kl. 5 pakkede jeg og gad ikke vente på morgenmad kl. 7. Det er allerede 20° og med meget høj luftfugtighed, overskyet, og jeg sveder allerede inden jeg starter.

Jeg må sige, at der var en masse interessante variationer i dag, afgrøder, planter, og boliger, nogle af landsbyerne var relativt velstående, alt i alt en dejlig tur.

En fantastisk oplevelse: jeg gik langs en dobbeltsporet hovedvej gennem et industriområde, da en bil i yderbanen satte sine blinklys i gang og styrede lige mod mig, stoppede og den kvindelige passager rullede ned. Chaufføren sagde bare '*Camino Santiago?*' Jeg nikkede og så gav kvinden mig en pose indeholdende to halvliters flasker iskoldt vand og et æble og en pære, ønskede mig Buen Camino og fór af sted igen.

I Agueda efter en lang stigning kunne jeg ikke finde alberguet og jeg gik yderligere 2 km, før jeg vendte om, fordi jeg kunne ikke finde det. Jeg gjorde holdt ved et hotel for at spørge om vej, det viste sig,

at albergue og hotel var slået sammen. Jeg havde et værelse med kun to køjer og et delt bad. Igen blev morgenmaden aflyst på grund af Covid. Fik en øl og derefter bestilte receptionisten en pizza for mig.

Agueda-Albergaria A Nova

Jeg startede kl. 6, det var mørkt, temperaturen var 19°, og det varslede regn. Jeg gik på hovedvejen, heldigvis var der ikke meget trafik på denne tid af morgenen. Vandrede langs den oprindelige romerske rute *Via Romana XVI*, gennem industriområder med mange navnløse landsbyer, gøende hunde og asfalt.

Omkring middag gik jeg ind i et skovområde. Jeg bemærkede lugten af brændt træ, og da jeg krydsede over en lille B-vej, kunne jeg se, at der havde været skovbrand. Efter at have overvejet et par sekunder, besluttede jeg at gå videre i den brændte skov. Man er ikke en kujon, vel? Selvfølgelig var ilden slukket, så jeg fortsatte. Efter 10 minutter pumpede adrenalinet, og jeg begyndte at gå rigtig hurtigt, da jeg kunne se små røgsøjler. Fik senere bekræftede, at den var god nok.

Albergaria A Nova-San Joao Da Madeira

Sov kun af og til, alberguet var lige ved hovedvejen til Porto og Spanien, så der var tung trafik hele natten.

Gik kl. 6, temperaturen var 16° og det var mørkt. Jeg gik omkring 500 meter og stoppede ved et bageri og fik to store kager og en sandwich til frokost, alt sammen frisklavet. Satte mig udenfor med en kop kaffe og nød virkelig mine kager, mens jeg lyttede til trafikken.

Efter ankomst til alberguet gik jeg tur og da jeg kom forbi en café, sagde nogen, 'Hej Tom'. Det var Markus og Karina, de to tyskere fra forleden, så vi fik et par øl og aftalte at spise middag sammen. De fortalte, at Anne ville gå længere, da hun havde brug for at komme til Porto inden weekenden. Det var sidste gang jeg så dem.

San Joao Da Madeira-Porto

Fødderne var ømme, jeg havde smerter i benene og var bare fysisk træt. Bestemte mig for at tage bussen til udkanten af Porto, hvile og tænke på mine muligheder. Hvilken rute? Spanien var ikke anbefalet af de danske myndigheder.

Tog en turistbus for at høre og se seværdighederne langs Douro ind til byens centrum. Ved mit hostel var der ingen servering af mad, men der ville være morgenmad næste morgen.

Efter middagen lå jeg på sengen og tænkte på mine muligheder, hvad skulle jeg gøre? Og så blev beslutningen nem. Fik en sms fra UM: "*Portugal var nu rød zone og det rådes ikke til at tage til Portugal*", men da jeg allerede var her, skulle

jeg fortsætte min ferie, bare være mere opmærksom. Fra Porto langs kyststruten, da det så ud til at være en ok vejruddigt, jeg kunne altid dreje ind i landet. Jeg ville krydse ind i Spanien, hvis det var tilladt, da både Spanien og Portugal var i rød zone.

Porto

Da jeg havde besluttet at prøve at komme ind i Spanien, bestilte jeg flybillet hjem fra Porto, da det var den bedste mulighed. Fra nu af lå temperaturerne på 20-22°.

Fik morgenmad på hostel. Jeg legede turist hele dagen, mødte to pilgrimme. En ældre tysk pilgrim, som fortalte, at han startede i Lissabon to uger før mig og først ankom dagen før, han gik langs stranden! Det må have været hårdt. Jeg spurgte, hvor gammel han var? Han sagde 83. RESPEKT.

Mens jeg gik langs letbanens spor på en høj bro, så jeg for anden gang i Porto en pilgrim komme imod mig. Da hun pludselig vinkede til mig, så jeg, at det var Anne fra Schweiz, der var på vej til hotellet, hvor hun skulle møde sin mand. Vi snakkede lidt og sagde farvel, det var sidste gang jeg så Anne.

Porto-Vila do Conde

Tog afsted i mørket, jeg ville tage kyststruten, da vejruddigten sagde varmt og relativt roligt vejr. Gik ned til Douro, drejede til højre og fulgte kysten nordpå.

Atlantehavets bølger omkring 50 meter til venstre for mig. Gode vandreforhold på træbroer, dejlig overflade at gå på. Har ikke set en markering hele dagen, men ingen bekymring, jeg ved, det er den rigtige retning. Ved Matosinhos var broen i stykker. Der gik en gratis bus, der skulle køre en stor omvej til den anden side.

Da jeg kom ud af bussen, mødte jeg en anden pilgrim fra bussen, Hanna fra Tyskland og geografilerer på et sabbatår. Hanna startede i Matosinhos. Vi gik på strandpromenader på stranden, gennem lav vegetation eller på asfaltvej, og vi gik gennem mange byer. Masser af sommerhuse til feriegæster, heldigvis var der ikke så mange. Det støvregnede i ca. en time, nok for mig til at slå min poncho ud, anden gang siden Lissabon.

Om aftenen fandt vi en restaurant ved havnen, hvor der sad to tyske piger, også på vej mod nord, som heller ikke ville til Spanien, som Hanna, da der var 10 dages karantæne i Tyskland, hvis du kom derfra.

Vila do Conde-Esposende

Gik på forskellige overflader, træbroer, sand og en smule asfalt, brolægning og cykelstier, men det var fladt. Fra Porto er der en enorm forskel i velstand. Her var meget turistpræget, moderne boliger og infrastrukturen var meget up to date.

Mange af de gamle vindmøller, der er specielle for Portugal, var blevet omdannet til sommerhuse. Mange caféer var stadig lukket på grund af Covid. Masser af motionister, men ingen pilgrimme. Et sted, hvor vi gik på en betonvej i et industriområde, hørte vi som sædvanlig gøende hunde, og på min venstre side så vi to store rottweilere komme løbende mod os på tværs af et åbent område. Jeg var ikke bekymret, fordi der var et højt trådhegn mellem os. Da en af hundene pludselig kom ud gennem heget, kan jeg ikke huske, om jeg hoppede i favnen på Hanna eller om det var omvendt, uanset hvad, stoppede hunden pludselig brat, så forvirret ud, lagde sig ned midt på vejen og kiggede længselsfuld efter sin makker bag ved heget. Da vi gik forbi, bemærkede hunden os ikke.

Esposende-Viana do Castelo

Lang gåtur ud af byen og videre på en variation af overflader, små veje. Vi gik gennem et parkområde og krydsede en meget smuk gangbro. Denne gang gik vi inde i landet.

Vi havde fulgt ruten, men besluttede at tage en alternativ rute tættere på kysten, det var en dejlig varm dag, og vi gik mellem klitterne på sandstrand, græs, gamle halvdækkede træbroer og selvfølgelig i vandkanten.

For første gang på denne Camino skulle jeg bo på hotel. Vi bestilte et værelse hver uden morgenmad. Da jeg tjekkede ind, fik jeg at vide, at jeg ville få gratis morgenmad som en del af en marketing-kampagne.

Viana do Castelo-Caminha

Kæmpe morgenbuffet, personalet løb rundt og sprittede af og tørrede, så snart du forlod et område. Under morgenmaden sagde Hanna, at hun også ville tage til Caminha med mig og gå tilbage nede ved havet. Jeg endte alligevel med at betale for morgenmaden. På booking.com bestilte jeg ofte steder, hvor morgenmad var inkluderet, men de fleste gange var der ingen morgenmad på grund af Corona, prisen var den samme.

Efter Viana gik vi ind i landet, super vandreomgivelser. Gik på romerske veje, ingen asfalt i lang tid, smalle og meget stenede stier, over gamle broer og duften af eukalyptus.

En anden ny oplevelse for mig var i fællesrummet, der var en fodvask, to store

skåle, den ene med isvand og den anden med salt og meget varmt vand. Så bevæbnet med to iskolde øl fortsatte jeg med at placere mine fødder i varmt og koldt vand, indtil øllet slap op.

Caminha-Vila Nova de Cerveira

Sen afgang kl. 8.00. Sagde farvel til Hanna og gik ud og fór vild! Gule pile overalt, kun for at lokke ad forretningsgader. Dejligt varmt og på vej mod Valença. Igen på mange hårde overflader.

Efter en lang hård stigning nåede jeg et privat albergue, der drives af Varni, en ung tysk kvinde. Skøn udsigt over dalen nedenfor. Jeg delte soverum med en ældre kvinde fra Argentina. Senere mødte jeg et par unge pilgrimme, der netop var ankommet, hun var fra Fiji og han var fra Tyskland. Varni anbefalede mig at gå ned til Rio Mino og dreje til højre og følge stien til Valença langs floden.

Vila Nova de Cerveira- Tui

Gik lige før daggry, ved hjælp af pandelampen fandt jeg gennem en labyrint af små stenede stier ned til havnefronten.

Hvilket syn, da jeg kom ned til flodbredten; det var begyndt at lysne, floden var som et spejl, træerne i det fjerne var i let tåge, jeg satte mig for at se, og ønskede for første gang i årevis i et par sekunder, at jeg havde en cigaret. Selvom det var en betonsti, nød jeg hvert minut. Jeg havde vejen for mig selv i flere timer. At gå langs flodens forskellige bredder og tænke, at den spanske grænse kun er 20 meter væk. Solen var gemt bag disen.

Da jeg var midt på broen til Spanien uden regntøj på, begyndte det at styrte ned. Ved enden af broen på med mundbindet

(nu obligatorisk) og poncho, og kort efter holdt regnen op. Ingen COVID-19 kontrol. Nu var jeg i Spanien og så frem til Cerveza og tortilla og frisk appelsinjuice og ikke at glemme Churros med chokoladesauce.

Tui-O Porrino

Selvfølgelig bærer jeg mundbind, men for det meste under hagen. Når jeg går i byer, har jeg det på. Ude på landet har de fleste mennesker mundbindet under hagen, men når de passerer hinanden, tager de det på.

Jeg er den eneste person i et værelse med 14 køjer med køkken. Der var kun en elkedel, men ellers var alt rent og i god stand. Gik til en café, der tilhørte hospitalero. Fik tærter til aftensmad og en bocadillo til i morgen, bærer mindre vand nu, da der er flere åbne caféer og temperaturen er faldende. For første gang frøs jeg. Klimaanlægget var tændt hele natten og jeg kunne ikke slå det fra.

O Porrino-Redondela

Alberguet har et køkken, men det var ikke tilladt at lave mad. Værelset var meget rent og jeg var i et 12-køjerrum. Jeg er ikke sikker på, om Redondela er knudepunkt for andre Camino-ruter, men langsomt begyndte alberguet at fyldes op, med pilgrimme i alle de nederste køjer, nogle af dem mødte jeg senere på vejen til Santiago, men de fleste var på vej mod syd. Det var usædvanligt med så mange i et rum. Talte med en polsk pige, Veronika og en rumænsk mand, Jakob, der boede i Storbritannien. Jeg ville møde disse mennesker ved forskellige lejligheder, men i dag mødtes vi alle over provisoriske middage. Turen er stadig fornøjelig, og der er mange ting at se på.

Redondela-Pontevedra

Stadig kuperet, men på ingen måde vanskeligt. Overså et skilt til venstre! Hvem kan jeg bebrejde? Gik retur efter 1 km og forhindrede en pilgrim i at begå samme fejl. Variation af overflader, mest asfalt, og korte strækninger på skovstier. Lejlighedsvis ser jeg en pilgrim. Hvad kan man forvente 75 km fra Santiago?

At gå ind i Pontevedra var kedeligt og langt. Det var søndag, intet åbent, caféen lukkede kl. 17.00, så jeg købte vand og et par sandwiches og gik til mit værelse, for selvom solen skinnede, var det blæsende og koldt.

Pontevedra-Caldas de Reis

Efter en god nats søvn startede jeg i mørke. Jeg frøs, kun 9°, men efter 5 minutters gang var jeg varm igen.

Gik på "VIA ROMANA XIX". Tænk! Den har være her i et par tusind år. Det har været en meget varieret og dejlig gåtur, lidt kuperet.

Efter Caminha er vejret blæsende, mere overskyet og køligere, godt vandrevej. Skønt jeg bruger min silkeliner, en t-shirt til at sove i og om nødvendigt et tæppe, er jeg ikke bekymret for evt. væggelus.

Jeg kunne ikke finde mit albergue. Det var markedsdag og sælgerne hængte deres tøj på skilte og dækkede gadens numre. Gik ud for at finde de varme kilder. Det var et af de store gamle overdækkede granitvaskekar. Tre unge spanske piger hilste mig som en længe tabt bror. SKØNT varmt vand, ca. 60-70 cm dybt og måske 50° varmt. Jeg blev der i en time og talte med pigerne. De skulle tilbage til college ugen efter, så de tog en kort Camino fra Tui til Santiago.

På restauranten mødte jeg Weronika og pigen fra Fiji. Vi spiste sammen, de kunne ikke finde de varme kilder. Jeg viste dem vej og fik igen varmt fodbad.

Caldas de Reis-Padron

Startede vandring i mørke efter en meget urolig søvn, vandrede for det meste på grus og jordvej, en kort etape i dag. Lidt senere begyndte jeg at blive træt og få kvalme. Kom ind i alberguet tidligt og gik direkte til køjs, sov uafbrudt i fem timer. Det var en maveforstyrrelse. Fandt senere ud af, at hospitaleroen kiggede til mig flere gange.

Senere gik jeg en tur langs Rio Sar gennem en avenue af platantræer og spise-steder og floden på den anden side.

Skønt sted. Mødte Jakob og aftalte at mødes senere med andre, han havde mødt. Magaci, en portugisisk journalist, der var på ferie og en ung tysk pige, Jessica, der gik Camino, inden hun skulle tilbage til universitetet.

Padron-Santiago

Gik bare rundt om hjørnet og ind på caféen og fik besked på at bære mit mundbind. Der sad Magaci og Jessica, vi aftalte at mødes i Santiago, og derefter startede den sidste etape i mørket.

En dejlig tur, kuperet og en blanding af forskellige overflader, bladene på træerne var begyndt at falde. Så frem til for først gang at ankomme til Santiago i solskin.

Efter mange timer fandt jeg en café, bestilte kaffe, cola, frisk juice og tortilla og fik en gratis churro. Tjeneren kom ud med min glemte vandrestav, og vi talte om, hvor svært det var på Caminoen og for turistbranchen. Da jeg kom til Santiago, slog det mig, at jeg havde glemt at betale regningen. (Det har plaget mig siden; hvis jeg går forbi igen, går jeg ind og betaler).

Der var måske 20 mennesker ved katedralen midt på en solrig eftermiddag. Vi var tre personer på Pilgrimskontoret, (hel ny procedure, NEM), dog for første gang mødte jeg ubehøvlet personalet, måske de var nervøse for Covid?

Santiago var forladt kl. 20, og vi gik lidt rundt. De fleste steder var lukket. Jeg foreslog Churros med chokolade, 'Bestemt', sagde Magaci, de andre havde aldrig prøvet det før. For første gang sad jeg indendørs og spiste. Senere sagde vi farvel til hinanden og vi gik hver vores vej. Og endnu en gang lidt trist, at det var slut.

Santiago-Porto

Der var mange mennesker på vej til arbejde. Så begyndte det at regne på vej til busterminalen. Mens jeg gik op ad trapperne, så jeg to personer, der smilede til mig, det var pigen fra Fiji og hendes kæreste. De ventede på bus til Finisterra.

Porto

Mens jeg gik i Spanien, ringede Hanna og spurgte, om vi skulle mødes i Porto den 2. oktober, hun ankom omkring frokosttid og rejste til Tyskland næste dag. Jeg foreslog portvinssmagning og hun var frisk. Det var sidste gang, jeg så Hanna.

Porto-Billund

Udenfor ankomsthallen var et testcenter. Jeg fik taget en test, jeg skulle gå i isolation og få en ny test fire dage efter. Det gjorde jeg, begge var negative.

Refleksioner

Det var anderledes på andre måder end jeg havde forventet. Jeg var heldig, at jeg fik mulighed for at gå min Camino i et lille vindue af tid, før pandemien eksploderede. På intet tidspunkt følte jeg mig bekymret over Covid-19. Jeg tog nogle forholdsregler ved spise udenfor og holde mig fra folkemængder.

Jeg havde tænkt over, hvordan portugisere og spaniere modtog pilgrimme under en igangværende pandemi. Ikke en gang følte jeg nogen fjendtlighed.

Jeg vidste, at der var meget asfalt, hvilket ville give ømme fødder, men det var meget bedre end forventet. Ok, der var nogle kedelige strækninger gennem industrialiserede områder, men jeg fik set gamle landsbyer og seværdigheder man normalt ikke ser, så jeg vil gøre det igen.

Mange af caféerne var lukket, og alle kommunale alberguer. Man skulle bære

mere vand og tage mad med for en sikkerheds skyld. Mange albergues måtte bookes på forhånd og etaperne evt. ændres.

Min bekymring var varmen, og jeg ankom med en hedebløge, der varede i mere end to uger, det var svært for mig, men forbløffende nok blev jeg vant til det. Jeg vidste, at Lissabon-delen er mindre populær, men jeg var glad for, at jeg ikke gik glip af den.

Når det er sagt, er det også en oplevelse, enhver pilgrim skulle prøve. Da jeg talte med min kone i telefonen om det, spurgte hun, om jeg var ensom. Jeg kunne kun forklare, at jeg går alene, men jeg er ikke ensom, spørg ikke, hvad jeg tænkte på disse tidspunkter, jeg kan ikke huske det. Men jeg nød det. Om aftenen ville selskab have været velkomment, og det er rart at dele oplevelser med andre vandrere, og ja, en vis trøst at vide, at du er på rette vej.

En negativ ting ved denne Camino er, at jeg kunne mærke min alder. Ville jeg gøre den igen? Ja.

DET VAR HVAD DET VAR.

Den Portugisiske Pilgrimsvej

af Henrik Tarp

anmeldt af Hanna Vestenaa

Min baggrund for at anmelde bogen er, at jeg vandrede fra Porto til Santiago i 2019 og da var Brierlys guide for samme rute den guidebog jeg benyttede. Grundet coronaen har jeg ikke gået ruten med Henrik Tarps guidebog. Bogen har et godt format, når den skal benyttes som guidebog på en pilgrimsvandring. Dog er den forholdsvis tung, når den skal bæres på ryggen.

Opbygningen er meget overskuelig, men meget tilpasset dagsetaper, så man nemt kan tilpasse sin egen vandring, om man vælger at gå kortere eller længere. Herudover er der et lille kort, der beskriver højderne på ruten.

Hver enkelt etape starter med en beskrivelse af, hvad denne rute har at byde på – hvad man møder på sin vandring. Kort og enkelt beskrevet. Kortene over de enkelte etaper viser på en meget tydelig måde, hvilke byer man vandrer igennem og hvilke herberger/overnatningsmuligheder man møder.

Jeg vil klart anbefale bogen til ruten, vel vidende, at coronaen nok også her betyder, at meget er forandret.

VÆLG DIN VEJ TIL SANTIAGO DE COMPOSTELA

259,95

239,95

199,95

199,95

FORLAGET HOVEDLAND WWW.HOVEDLAND.DK

Troyahuset

af Alejandro Perex Lugin

anmeldt af Rikke Ærtebjerg

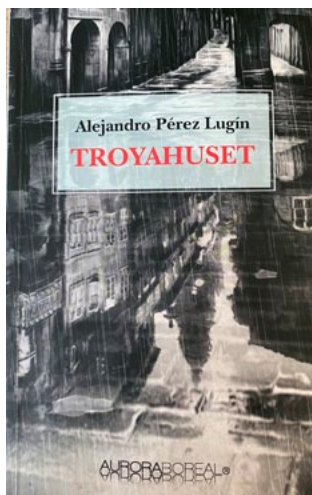
Romanen, der foregår i Santiago de Compostella i slutningen af 1800-tallet, giver læseren et godt billede af byen og den stemning, der hersker, når det regner. Og det gør det. Som forfatteren skriver et sted: 'I Santiago regner det ikke som i resten af verden. Der er regnen tung, forbitret, besat. Det regner uden ophør, hvileløst og uden at efterlade noget håb om sol. Regn, regn og atter regn. En dag, endnu en dag og endnu en dag og endnu en. Hvem kunne mon nogensinde tælle dem? Nogen gange småregner det vedholdende og fint i form af støvregn, og andre gange falder der voldsomme skyller over byen, som om himlen faldt ned over det triste folk. Og det hører aldrig op. Gadernes belægning og husenes stenfacader går, endnu inden himlens sluser åbnes, i harmoni med situationen og antager en sortagtig farve, der er det ufejlbare tegn til de våde santiagensere om fjendens komme.'

Både Santiago og Galicien er hovedpersoner i bogen, og også Galicien får en beskrivelse med på vejen, der dog er noget mere positiv end Santiagos regnvejr: 'Evig fred, hymne til den barmhjertige Gud, underværkets skaber, som de muntre fugle istemmer på alle tider som en modulation af den, Naturen udtrykker i sin skønheds ophøjede stilhed og storhed ... Alt dette foruden det, som det ubehjælpelige og utilstrækkelige menneskelige ord ikke formår at beskrive, og som kun kan udtrykkes gennem småfugles kvitteren, majsmarker, træer og bækkes susen, dufte, rosers og bølgers kærtegn af

strandens sand, børn og kvinders latter og sang, landsbykirkens klokkeklang ... Galicien, kort og godt, som er den rene sødme. Og fred. Og kærlighed.'

Bogen er udgivet første gang i 1915, genoptrykt over 100 gange på spansk og er en sand klassiker. Huset i Rúa da Troya, hvor hovedpersonen er indlogeret, er nu museum og kan besøges.

Som læser bliver man ført rundt i byen og kan nikke genkendende til de forskellige områder, byens park og gader og bygninger, for selvom den foregår for over hundrede år siden, er den gamle by i store træk den samme. Den er delvist baseret på virkelige personer fra datidens Santiago, og den er fuld af humor. Grundlæggende er den en kærlighedshistorie med forviklinger, men også så meget andet og mere end det.

Jenter på eventyr

af Tine Ewé Jensen og Nikoline Skaarup

anmeldt af Hanne Vestenaa

Bogen er i et meget smukt format og har en god opbygning, hvor udendørsaktiviteter beskrives i fem forskellige egne af Danmark: Bornholm, Sjælland, Fyn, Jylland og Hovedstaden.

Bogen er let læselig og til inspiration for alle, der har mod på at afprøve nye former for outdoor-aktiviteter. Desuden er der mange fine billeder fra de meget forskellige områder i landet. Hvert afsnit fortæller om hvordan de forskellige outdooraktiviteter opleves af nye jenter, som ikke tidligere har afprøvet disse. Aktiviteterne spænder fra vandring til skateboard, kajakroning og skiløb.

Hvert afsnit beskriver kort udstyr til de enkelte aktiviteter. Denne del kunne være uddybet eller endnu bedre samlet i et særligt afsnit, da der er mange gentagelser, fx drikke og snacks. Herudover er der mange gentagelser omkring påklædningen, som også med fordel kunne samles.

Afsnittene med, hvordan en ny oplever den afprøvede aktivitet virker lidt tung og kunne måske udelades.

Bogens fokus på især kvinder kan for mig virke lidt ligegyldig, da jeg personligt nyder kønnenes og aldrenes mangfoldighed.

For pilgrimsvandrere har bogen ikke det store at byde på, men har man lyst til at afprøve nye former for udendørsaktiviteter, inspirerer bogen, men er i så fald måske lige kort nok i sine beskrivelser.

Husk tilmelding til Årsmøde på
www.santiagopilgrimme.dk

Hyttebog fra Helvede

af Are Kalvø

anmeldt af Rikke Ærtebjerg

Bogen har godt og vel tre år på bagen, men jeg fik først fingrene i den i efteråret 2020, da en bekendt mente, at jeg ville synes om den. Og jeg synes ikke bare om den, jeg elsker den! Den er hylemorsom, men også lidt alvorlig. For forfatteren har skrevet bogen, fordi han gennem årene har mistet sine venner til hytter og vandrestier i det norske fjeld. Han aner ikke selv, hvad det går ud på, men problemet har nået et uoverskueligt omfang. Gode venner, som før tog med på bar, er begyndt pludseligt at tage i fjeldet, dele billeder af skispor og i fuld alvor ytre ting som 'Det er i mødet med naturen, man forstår, hvor lille man er' eller 'Stilheden på fjeldet minder ikke om noget andet', eller 'Fjeldet fylder mig med en helt egen ro'.

Så han beslutter sig for selv at rejse op på fjeldet for at få sine venner og sit gamle liv tilbage. For som han skriver: 'I en undersøgelse for nylig svarede firs procent af dem, der bor i samme land som mig, at de havde været på mindst en tur på fjeldet eller i skoven i løbet af de sidste tolv måneder. Jeg har ikke været på en eneste tur i de sidste tredive år, hverken på fjeldet eller i skoven. Man kan komme til et punkt, hvor man er nødt til at spørge sig selv: Er det måske mig, der er noget galt med?'

Citat fra bogen: 'Jeg må ud og erfare det selv. Og jeg må gå klassisk til værks: Tage til selveste Jotunheimen, som er den norske fjeldturismes vugge, det første område i Norge, hvor man kunne gå

fra hytte til hytte, dette fjeldmassiv, som fik den engelske overklasse til at tabe pulsen, området, som har inspireret til stor kunst, og stedet, hvor alle de højeste fjeldtoppe i

Nordeuropa ligger. Jeg må gå Besseggen. Og jeg må op på Norges og Nordeuropas højeste fjeld, Galdhøpiggen. Jeg må tage Galdhøpiggen, faktisk. Og så må jeg mærke efter, om jeg føler mig lille. Eller stor. Eller sej. Eller lykkelig. Eller religiøs. Eller liderlig. Og jeg skal bo i hytter med mærkelige navne. Og møde disse fordringsfulde, nyomvendte, velhavende mennesker. Og leve i pagt med naturen. Og sulte ihjel, formentlig.'

Are Kalvø tager opgaven meget alvorligt. Til turen skal han naturligvis købe det rette udstyr, som f.eks. gode sko (det er alfa og omega, får han at vide hele tiden), bukser med alt for mange lommer, solbriller, hue, uldundertøj, termoflaske, turbestik, turservice, turkop, turmad, turkaffe, sovepose, fleecejakke, vandrepjakke, regnbukser, handsker, uldsokker, rygsæk, kort, kompas, kortlomme, førstehjælpsudstyr, vabelplaster,

solcreme, myggespray, pandelygte, batteri til lygten, hyttebukser, medlemskab i Den Norske Turistforening og nøgle til hytterne. Alt i alt for 40.353 kr. for en uge. Norske kroner, naturligvis. Men det er nødvendigt for at komme i fjeldet og mærke, hvor lille han er. Først er der

dog en sidste ting, han skal ordne. Han kan ikke rejse alene. Så han spørger én, der kender ham rigtig godt, og da han spørger om hun vil med som dokumentationsansvarlig, svarer hun: 'Det er det sødeste, nogen nogensinde har sagt til mig.'

Vandrerrundture i Danmark

af Torben Gang Rasmussen

anmeldt af Rikke Ærtebjerg

Bogen indeholder 102 rundture jævnt fordelt over hele Danmark, med variation i både længde og sværhedsgrad. De korteste ture er 2 km og den længste er på 15 km, og der skulle således være ruter nok til at kunne dække de flestes behov. De fleste ture er på mellem 4 og 7 km.

Der er indsat en kørevejledning til turstart, en beskrivelse af turen og også af seværdighederne, der måtte være. Hvis du ikke vil tage bogen med på tur, kan kortene over vandreturene downloades og printes fra forlagets hjemmeside.

Bogen er praktisk delt op i afsnit efter landsdel, så det er let at finde ture i lokalområdet. I Nordjylland er der elleve forskellige steder, f.eks. Grenen og Rubjerg Plantage. Midtjylland byder på 24 steder med bl.a. Hampen sø og Agri Bavnehøj. Sønderjylland kan byde på 16 rundture som f.eks. Gyttegårds Plantage og Gråstenskovene. Fyn kan prale med 13 ture, f.eks. Svanninge Bakker og Fyns Hoved. Sjælland er dækket af 23 ture fra Rørvig Sandflugtsplantage til Faxe Kalkbrud, Lolland-Falster og Møn byder på vandring rundt ved syv lokaliteter,

bl.a. Bøtø og Rewentlowparken, og Bornholm har fem tilbud, bl.a. Paradisbakkerne og Ekkodalen.

Der er gode råd vedr. udstyr, færden i naturen, hvordan man gebærder sig, hvis der er dyr på ruten og hvad man gør, hvis man kommer ud for et væltet træ eller at blive bidt af en skovflåt.

Der er noget for enhver smag og rækkevidde, så bare kom af sted!

På fodrejse i Alcarria

af Camilo José Cela (oversat af Henrik Tarp)

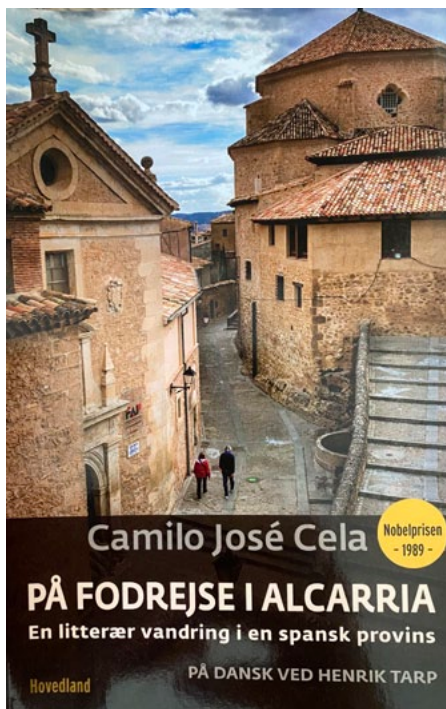
anmeldt af Rikke Ærtebjerg

Det kan undre, at denne bog først nu bliver tilgængelig på dansk, da forfatteren allerede i 1989 fik Nobelprisen i litteratur for den, men det skyldes måske, at interessen først nu er for spansk litteratur, vandring i Spanien og bøger om dette. I begrundelsen for prisen stod, at det skyldtes 'den rige prosakunst, som med tilbageholdt medfølelse skaber en udfordrende vision af menneskets udsatte position'.

Bogen er skrevet i tredje person og beskriver forfatterens vandring i Alcarria-regionen øst for Madrid i Spanien. Den er blevet beskrevet som 'den mest berømte spanske rejsebog nogen sinde'. Bogen udkom første gang i 1948 og det er således et noget andet Spanien, forfatteren vandrer i end det, vi kender i dag. Han giver sig på vej, som var han vagabond, for at komme i niveau med den spanske befolkning og på vejen møder han høj og lav, som han beskriver indgående med indføling og kærlighed.

Han bliver indkvarteret forskellige steder; under åben himmel, på gæstgiverier eller hølfter. Og som i dag er maden ikke alle steder lige appetitlig, undertiden direkte ussel.

Når man selv har vandret i Spanien, er det nemt at føle heden og tempoet på vandringen, selv besværet med at finde overnatning kender man, selvom det var en del anderledes for næsten 75 år siden. God ferielæsning.

**Skriv en historie
til bladet.
Send tekst i
separat dokument
og originale fotos
til redaktionen
på mail til**

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Hærvejen fra Skagen til Rendsborg

af Poul Jesper Asmussen

anmeldt af Rikke Ærtebjerg

Bogen giver en beskrivelse af Hærvejens fulde længde gennem Jylland, og fortæller den begivenhedsrige danmarkshistorie undervejs, fra stenalderen og op til vore dage. På bagsiden opfordres læseren til at tage bogen med ud til alle stederne, men så er man nok ikke vandrer, for formatet er ikke just lomme-venligt. Bogen vejer mere end 1 kg og kortene er ikke detaljerede, så er man til kort, bør man overveje en anden løsning.

Hærvejens navn skyldes jf. forfatteren, at museumsinspektør ved Nationalmuseet Hugo Matthiessen sidste i 1920'erne nærmest genfandt og beskrev den ældgamle vej og der benyttede navnet 'Hærvejen'. Ordet er en fordanskning af det tyske 'Heerweg', som i 1600'tallet var brugt om den gamle jyske vejstrækning. Andre kilder kalder vejen Adelvej, Oksevej, Pilgrimsvej og Studevej, der hver for sig påpeger noget særligt om vejens anvendelse; krig og fred, handel og fromme mænd og kvinder på vej til hellige steder mod syd eller nord.

Forklaringen på vejens beliggenhed skulle være, at den fortrinsvis følger det jyske vandskel, så de vejfarende skulle over så få og så små vandløb som muligt. Hærvejen er ikke noget militært udtryk, for hverken hære eller pilgrimme skaber veje, de følger dem blot. Og de, der vil fornemme lidt af historiens gang ad denne vej skal, jf. forfatteren komme til fods, sætte sig i vejanten og i fantasien lade de skarer, som har benyttet Hærvejen, passere forbi.

Bogen indeholder en guldgrube af oplysninger og historiske detaljer, der nok kan være interessante, når man går der, men også gode at læse om, før man drager af sted, uanset om det er til fods eller på hjul. Drabelige historier, anekdoter og historiske detaljer om områder, bygninger, personer og landskaber går igennem bogen og giver unikke indblik i Danmarks-historien, som nok er værd at kende, når man rejser gennem landet. Også selvom man skulle vælge at blive hjemme.

www.santiagopilgrimme.dk

KLAR TIL CAMINO

Vejen til målet kan være lang og hård, men det rette udstyr gør altid turen sjovere. I Spejder Sport ved vi alt om, hvilket grej der får dig i mål og står klar til at hjælpe dig med din Camino.

Husk rabatten!

Danske Santiago pilgrimme handler ikke-nedsatte varer med 10% rabat.

Brug fordelskoden **santiago16**

i webshop eller vis denne annonce i Spejder Sport.

MAMMUT NOVA
& MERCURY
MID LTH
1.299,-

BLACK
DIAMOND
DISTANCE FLZ
Z 105-125
1.099,-

ASIVIK
RAINCOVER
UL, 35-50 L.
209,-

BERGANS
HELIUM 55
1.699,-

SPEJDER SPORT

Udstyr til eventyr